

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет психології
Кафедра соціальної роботи

На правах рукопису

Давидюк Марія Миколаївна
«Онлайн група як форма організації підтримки школярів
в процесі професійного самовизначення»

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня
магістра соціальної роботи

Науковий керівник: кандидат
психологічних наук, доцент
кафедри соціальної роботи
Стульнікова Лариса Юріївна

Допустити до захисту в ЕК
Кафедра соціальної роботи
Завідувач кафедри соціальної роботи
Кандидат соціологічних наук, (підпис)

Київ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОНЛАЙН-ГРУП ЯК ФОРМИ ПІДТРИМКИ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ..6	
1.1. Теоретичні основи професійного самовизначення школярів у системі соціальної роботи	6
1.2. Онлайн-групи як інструмент соціальної підтримки в роботі з учнівською молоддю	10
1.3. Онлайн-середовище як інструмент підтримки професійного самовизначення школярів.....	15
РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ, ПРОГРАМА ОНЛАЙН-ГРУПИ ЯК ФОРМИ ПІДТРИМКИ ДАНОГО ПРОЦЕСУ	21
2.1. Опис та обґрунтування методів емпіричного дослідження	21
2.2. Результати першого етапу дослідження	25
2.3. Програма онлайн-групи як форми підтримки школярів у процесі професійного самовизначення	36
РОЗДІЛ III АПРОБАЦІЯ ПРОГРАМИ ОНЛАЙН-ГРУПИ ПІДТРИМКИ ШКОЛЯРІВ: ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ	50
3.1. Апробація онлайн-групи як форми підтримки школярів у процесі професійного самовизначення	50
3.2. Результати другого етапу дослідження	59
3.3 Перспективи розвитку онлайн-груп як форми підтримки старших школярів в процесі професійного самовизначення	68
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	85

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні зміни у сфері освіти, соціальні умови та швидкий розвиток технологій актуалізують питання професійного самовизначення школярів, яке є надзвичайно важливим, адже правильний вибір професії значущою мірою визначає успішність майбутнього життя молоді. Однак у сучасному світі, де кількість професій і варіантів кар'єрного шляху зростає щодня, цей вибір стає все складнішим. Старі підходи до професійної орієнтації не враховують важливих змін у житті школярів. Традиційні методи більше не відповідають сучасним реаліям, адже не враховують таких чинників, як інтеграція технологій в освіту, активне використання школярами онлайн-ресурсів, а також глобальні виклики, такі як пандемії та війни, що кардинально впливають на можливості молоді у виборі та освоєнні професій. Психологічні особливості сучасного покоління, їх схильність до цифрового простору, вплив соціальних мереж та онлайн -спільнот ставлять перед системою професійного самовизначення нові завдання.

З огляду на це, онлайн-групи можуть постати як ефективна форма організації підтримки школярів у процесі професійного самовизначення. Вони можуть надати можливість гнучкої взаємодії, яка дозволить враховувати індивідуальні потреби школярів, забезпечувати доступ до інформації у зручному форматі та створювати умови для розвитку професійної самоідентифікації в безпечному і комфортному середовищі. Зокрема, онлайн-групи можуть інтегрувати різноманітні ресурси, такі як вебінари з професіоналами, тестування на визначення професійних нахилів, консультації з психологами, фахівцями із соціальної роботи та кар'єрними консультантами. Важливо також, що онлайн-групи дозволяють залучати школярів незалежно від їх місцезнаходження, що особливо

актуально в умовах обмеженої мобільності через війни або пандемії. Таким чином, створення гнучких онлайн-груп підтримки не тільки відповідає сучасним технологічним та соціальним викликам, але й сприяє підвищенню мотивації школярів до свідомого вибору майбутньої професії. Відповідно наше дослідження «Онлайн група як форма організації підтримки школярів в процесі професійного самовизначення» має на меті проаналізувати потенціал онлайн-груп як сучасної форми підтримки молоді, визначити їх ефективність та вплив на процес професійного самовизначення, а також розробити рекомендації щодо їх удосконалення та впровадження в освітню практику та практику соціальної роботи зі старшими школярами.

Мета дослідження - визначити як онлайн групи впливають на професійне самовизначення школярів та на основі цього розробити та апробувати програму для фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів щодо впровадження онлайн груп як форми підтримки школярів у професійному самовизначенні.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи щодо форм підтримки школярів у професійному самовизначенні.
2. Визначити рівень професійного самовизначення школярів.
3. Дослідити онлайн групу як форму підтримки школярів у професійному самовизначення
4. Виявити та проаналізувати особливості та ефективність онлайн груп як форми підтримки школярів у професійному самовизначенні.
5. Розробити та апробувати програму для фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів з метою впровадження онлайн груп, як форми підтримки школярів у професійному самовизначенні.

Об'єкт дослідження - професійне самовизначення школярів.

Предмет - онлайн група як форма підтримки старших школярів у

процесі професійного самовизначення.

Гіпотеза дослідження - можемо припустити, що онлайн група, як форма підтримки, позитивно впливає на процес професійного самовизначення школярів.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз наукових та методичних джерел; емпіричні: авторське анкетування для виявлення інтересів та професійних схильностей школярів; опитувальник Дж. Голланда для визначення типу професійної спрямованості; тест на мотивацію до досягнення успіху Т. Елерса.

Емпірична база дослідження - 80 респондентів учнів 9-11 класів (36 осіб чоловічої статі, 44 особи жіночої статі), які взяли участь у двоетапному дослідженні. З них 15 респондентів між першим та другим етапом дослідження взяли участь в експериментальній онлайн-групі підтримки процесу професійного самовизначення.

Наукова новизна - полягає у деталізованому теоретичному вивченні процесу професійного самовизначення, у розробці та апробації онлайн - групи як форми підтримки школярів у даному процесі та у формуванні комплексних методичних рекомендацій щодо її впровадження в практику соціальної роботи.

Практична значущість - представлена розробкою та апробацією онлайн-групи як форми підтримки школярів в процесі професійного самовизначення, а також формуванням методичних рекомендацій щодо її впровадження в практику соціальної роботи.

Структура дипломної роботи - складається зі вступу, 3 розділів, які містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел у кількості 35 та додатків А, Б, В, Г, Д, Е. Загальний обсяг включає 99 сторінок, з яких основного тексту 80.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОНЛАЙН-ГРУП ЯК ФОРМИ ПІДТРИМКИ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

1.1. Теоретичні основи професійного самовизначення школярів у системі соціальної роботи

Професійне самовизначення виступає важливим етапом у процесі соціалізації підлітків, адже саме в цей період відбувається формування уявлень про себе, про власне майбутнє та соціальні ролі в дорослому житті. Своєчасне й усвідомлене визначення професійної траєкторії сприяє гармонійному особистісному розвитку, становленню ціннісних орієнтацій та соціальної інтеграції молоді. Для фахівців соціальної роботи це питання є надзвичайно актуальним, оскільки потребує створення умов підтримки підлітків у виборі свого професійного шляху, особливо в умовах соціальної турбулентності, інформаційного перенасичення та нестабільного ринку праці.

У вітчизняній психології та педагогіці проблема професійного самовизначення почала активно досліджуватися ще у 70 -х роках ХХ століття. Науковці вивчали її у контексті розвитку особистості (К. Абульханова-Славська, П. Шавир, Є. Климов, М. Пряжников, М. Тітма), впливу мотиваційно-ціннісної сфери на вибір професії (Є. Павлютенков, К. Платонов, З. Чудновський), а також формування життєвих перспектив та майбутнього планування (В. Журавльов, М. Гінзбург, Є. Головаха, А. Кронік). Питання соціального самовизначення особистості вивчали Т. Афанасьєва та Д. Фельдштейн. Особливе місце у наукових дослідженнях займає вивчення «Я-концепції» як одного з ключових факторів професійного самовизначення. Цій темі присвячені праці М. Пряжнікова, Є. Головахи, С. Чистякової, П. Шавира та інших. Аналіз їхніх досліджень

дозволяє зробити висновок, що процес професійного самовизначення є багатограним і тісно пов'язаним із загальним розвитком особистості. Зокрема, М. Пряжніков підкреслював, що характер і зміст професійної діяльності людини зумовлені її цілісним ставленням до світу, до інших людей і до самої себе, що, в свою чергу, зумовлює потребу у формуванні стійкої «Я-концепції» як основи професійного вибору [9].

Важливо відзначити, що професійне самовизначення не існує у відриві від інших форм самовизначення особистості. У науковій літературі виокремлюють кілька ключових сфер, у межах яких людина формує свою ідентичність, зокрема: соціальне, громадянське, суспільно-політичне, релігійне, родинне, внутрішньогрупове та професійне самовизначення. Кожна з них тісно пов'язана з ціннісними орієнтаціями, досвідом, впливом соціального середовища й індивідуальними особливостями особистості.

Як зазначає дослідниця К. Гудименко, «професійне самовизначення передбачає усвідомлений вибір напряму професійної діяльності, спеціальності, що узгоджується з особистими якостями та вимогами обраної професії». Іншими словами, йдеться не лише про формальний вибір професії, а про глибше розуміння себе як майбутнього фахівця, здатного до професійної реалізації в умовах постійно змінюваного світу. З точки зору фахівців соціальної роботи, особливу увагу варто приділяти не лише підтримці підлітка на шляху до професійного вибору, а й формуванню здатності до саморефлексії, розуміння своїх сильних сторін і потреб. Адже професійне самовизначення - це не одномоментне рішення, а динамічний процес, що проходить у кілька етапів: від формування загального уявлення про світ професій до особистого прийняття рішення й готовності діяти у вибраному напрямі. Таким чином, професійне самовизначення тісно інтегрується в загальний процес становлення особистості та вимагає комплексного підходу, що поєднує як психологічні, так і соціально- педагогічні механізми впливу [15].

Крім того, професійне самовизначення підлітків тісно пов'язане з саме з їхнім особистісним ставленням. Оскільки в підлітковому віці формується здатність до самопізнання, розкривається внутрішній потенціал і закладаються основи відповідального ставлення до власного майбутнього. Як зазначають дослідники, усвідомлений вибір професії є водночас проявом прагнення особистості до реалізації себе як унікального суб'єкта праці, який поєднує індивідуальні інтереси, здібності й соціальну цінність майбутньої діяльності.

Процес професійного розвитку тісно пов'язаний із постійною роботою над собою: навчанням, самовихованням, практичною діяльністю. У сучасних умовах неперервна освіта і гнучке адаптування до змін стають необхідними умовами формування конкурентоспроможної особистості, здатної до активної професійної реалізації. На професійне самовизначення підлітків впливає цілий комплекс як соціальних, так і психолого - педагогічних чинників. До ключових із них належать:

- умови життя й соціокультурне середовище;
- рівень розвитку особистісної рефлексії;
- суб'єктивний досвід і рівень домагань;
- культурні зразки поведінки у суспільстві;
- сімейні відносини та ставлення батьків до праці й освіти [20].

Ми хочемо звернути особливу увагу на аналіз професійного самовизначення саме старших школярів, адже в цьому віці вибір майбутньої професії набуває конкретного змісту і стає предметом рефлексії та обговорення. Загалом старший шкільний вік - це період, у якому професійне самовизначення стає домінантним завданням особистісного розвитку. Учень перебуває на порозі дорослого життя, і це створює нову соціальну ситуацію розвитку, що потребує від нього прийняття відповідальних рішень. Вибір майбутнього професійного шляху сприймається не як абстрактна перспектива, а як нагальне завдання, яке

прямо впливає на поточні пріоритети, інтереси та поведінку. У цьому віці змінюється ставлення до навчання: освітній процес оцінюється крізь призму особистих планів і професійних намірів. Якщо в підлітковому віці переважає орієнтація на «тут і зараз», то старшокласники дедалі частіше розглядають сьогодення з точки зору майбутнього - як ресурс, як підготовку до наступного етапу життя. Зростає прагнення осмислити свій вибір, зрозуміти себе, знайти відповідь на запитання: «Ким я хочу бути?» і «Що мені потрібно для цього вже зараз?» [12].

Також, у старших класах встановлюється стійкий зв'язок між професійними намірами й навчальними інтересами. Якщо у молодших школярів інтерес до навчання часто передує професійним уявленням, то у старшокласників вибір майбутньої професії стає стимулом до перегляду ставлення до навчання. Учень починає цілеспрямовано освоювати ті знання, які, на його думку, мають прикладне значення для обраної професії або подальшого навчання. Це може проявлятися в більшій мотивації до окремих предметів, участі в профільних гуртках, проєктах, конкурсах [12].

Ціннісним є спостереження щодо схильності старшокласників до пізнання нового, особливо в умовах стрімкої цифровізації освіти. Сучасні підлітки демонструють високий рівень інформаційної компетентності, швидко засвоюють новітні технології, орієнтуються в цифровому середовищі, користуються онлайн-ресурсами для самоосвіти. Ці особливості відкривають додаткові можливості для організації підтримки в процесі професійного самовизначення, зокрема через інтерактивні форми роботи, онлайн-групи, платформи для профорієнтації та дистанційні консультації. На нашу думку завдання соціального працівника чи педагога полягає в тому, щоби підтримати цю динаміку, створити умови для самодослідження, допомогти побачити зв'язок між поточним навчанням і майбутньою реалізацією.

Беручи до уваги вищезазначене, підсумовуємо: професійне

самовизначення школярів, зокрема старшокласників - це складний і багатоаспектний процес, що формується під впливом вікових особливостей, освітнього середовища, соціальних контактів, особистих цінностей та майбутніх очікувань. Саме в цьому періоді життя підлітки не лише замислюються над власним майбутнім, а й починають активно діяти. У цьому контексті особливої ваги набуває системна та доступна профорієнтаційна робота, яка поєднує освітні, психологічні та соціальні компоненти. Професійний підбір та відбір мають допомогти старшокласнику зорієнтуватися в сучасному світі професій, співвіднести власні інтереси й здібності з вимогами певної діяльності. Таку підтримку можуть реалізовувати як фахівці закладів освіти, так і соціальні працівники. В цьому процесі важливо не лише надавати учням інформацію про можливості майбутнього, а й будувати з ними діалог у зрозумілому й близькому для них форматі. Саме тому ефективна профорієнтаційна підтримка має враховувати сучасні канали комунікації, бути гнучкою, інтерактивною та відкритою до обговорення. Не менш важливо створити простір для саморефлексії, допомогти зменшити тривожність і невпевненість, підтримати пошук сенсу й впевненості у власному виборі [13].

За таких умов професійне самовизначення перестає бути обов'язком і перетворюється на живий, особистісно значущий процес, у якому молода людина відчуває себе автором власного майбутнього. Такий підхід не лише сприяє глибшому усвідомленню особистісних ресурсів і цінностей, а й формуватиме стійку мотивацію до професійного розвитку, що відповідає реаліям сучасного суспільства та запитам ринку праці.

1.2. Онлайн-групи як інструмент соціальної підтримки в роботі з учнівською молоддю

Ідея використання технічних засобів у професійній взаємодії

соціального працівника з клієнтами має глибоке історичне коріння. Ще на початку ХХ століття одна з основоположниць соціальної роботи Мері Річмонд наголошувала на доцільності застосування телеграфу та телефону для ефективної комунікації з клієнтами. Через десятиліття, у 1997 році, С. Марсон продовжив цю лінію, закликаючи фахівців до активного використання новітніх інформаційних технологій, як засобів професійної взаємодії у сфері соціальної роботи [5].

Протягом останніх років цифрові інструменти дедалі активніше інтегруються у практику надання соціальних послуг. Особливо помітним цей процес став у період пандемії COVID-19, коли зростання попиту на дистанційні форми комунікації стало не лише доцільним, а й необхідним. Водночас потреба у впровадженні нових форм роботи, зокрема групових онлайн-форм підтримки, спричинила необхідність їх наукового осмислення, узагальнення практичного досвіду та систематизації можливостей для подальшого розвитку. В Україні цифровізація соціальних послуг нині розглядається як один із пріоритетних напрямів державної політики у цій сфері. Реалізується низка ініціатив, пов'язаних із діджиталізацією. Це підтверджує актуальність і доцільність використання цифрових форматів не лише в адміністративному аспекті, а й у практичній соціальній роботі з різними категоріями клієнтів [5].

У цьому контексті, ми вважаємо доцільним розглядати онлайн - групи, як перспективну форму організації підтримки в системі соціальної роботи з дітьми та підлітками. Тому що, вони поєднують можливості емоційної підтримки, взаємодії, навчання й консультування, дозволяючи фахівцю залишатися на зв'язку навіть за умов фізичної дистанції. З огляду на те, що молодь активно користується цифровими ресурсами, онлайн-групи відкривають нові можливості для побудови ефективної комунікації, розвитку навичок і профілактики соціальних ризиків.

Ми погоджуємось з думкою Яцишин А. та Коваленко В., які

зазначають, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій є вагомим чинником позитивних змін, адже воно розширює можливості доступу до якісної освіти, створює умови для повноцінної соціалізації, зокрема й дітей з особливими освітніми потребами. Науковиці підкреслюють, що завдяки сучасним цифровим форматам учні навчаються генерувати ідеї, обмінюватися інформацією, вести конструктивний діалог, толерантно сприймати думки інших, що є важливою основою соціальної компетентності. Ці висновки цілком співзвучні із завданнями соціальної роботи, особливо у сфері підтримки учнівської молоді в умовах цифрового середовища. Відповідно до нової освітньої парадигми, підлітки дедалі частіше виступають не як пасивні отримувачі інформації, а як активні учасники комунікаційних процесів, які самостійно шукають відповіді, висловлюють позицію, приймають рішення. Це відкриває нові можливості й для соціального працівника - перейти від моделі монологу до справжнього діалогу, де молодь виступає повноцінним суб'єктом змін [25].

Водночас не можна оминати увагою і конкретні переваги застосування цифрових інструментів у соціальній роботі з молоддю, які окреслює дослідник Попов О. На його думку, серед найсуттєвіших позитивних аспектів - підвищення доступності послуг, зокрема за рахунок можливості звернення у зручний для клієнта час, інклюзивність, що дозволяє охоплювати ширшу аудиторію, а також швидкість комунікації та реагування. Не менш важливими є гнучкість та персоналізований підхід, які реалізуються через онлайн-зв'язок, і навіть зменшення витрат, як для організацій, так і для самих користувачів послуг. У межах цієї роботи варто особливо наголосити, що для молоді цифровий формат часто є не альтернативним, а основним способом взаємодії. Саме тому використання онлайн-груп у соціальній роботі з підлітками та старшими школярами дозволяє не лише «достукатися» до молоді людини, а й побудувати взаємодію на основі довіри, швидкого зворотного зв'язку, динамічного

обміну думками й підтримки у звичному для неї середовищі [19].

Попри значні переваги цифрових інструментів у соціальній роботі з молоддю, варто зважати й на ряд викликів, які виникають у процесі онлайн- взаємодії. Один із них полягає в тому, що не всі підлітки або молоді люди готові до участі в онлайн-групах, хтось не має достатньо навичок користування платформами, іншим складно підтримувати мотивацію без безпосереднього контакту. Окрім того, цифровий формат передбачає зміну динаміки професійного спілкування: клієнт може очікувати миттєвої відповіді, сприймати онлайн-спілкування як постійну доступність фахівця, що іноді порушує професійні межі. У випадках, коли відповідь затримується, це може породжувати відчуття ігнорування або емоційного дистанціювання. Ще одним нюансом є обмеженість невербальної комунікації, зокрема відсутність зорового контакту чи мови тіла, що зазвичай відіграє важливу роль у побудові довірливих стосунків. Це особливо відчутно у роботі з клієнтами, які перебувають у стані емоційної нестабільності чи життєвої кризи. Окреме місце серед ризиків посідає питання конфіденційності персональних даних та захисту приватності клієнта. Використання цифрових платформ вимагає підвищеної відповідальності з боку фахівця: забезпечення безпечного простору для комунікації, дотримання етичних норм, уникнення використання особистих акаунтів або неавторизованих каналів зв'язку. Також не можна не враховувати потребу в постійному оновленні цифрових компетентностей фахівців соціальної сфери [5].

Хочемо додати, що як фахівчині із соціальної роботи ми розглядаємо цей процес не лише як технологічний виклик, а як можливість осучаснення підходів до роботи з молоддю. Онлайн-групи стають тим форматом, у якому можна поєднати фахову підтримку, гнучкий графік, індивідуальний підхід і цифрову компетентність. Проте водночас важливо пам'ятати, що цифрові інструменти мають бути не заміною змісту, а новим каналом

доступу до якісної, етичної й професійної соціальної підтримки.

Також, спираючись на дослідження інших науковців, ми хочемо наголосити на тому що, у сучасних реаліях, коли Україна перебуває в умовах повномасштабного вторгнення, роль цифрових інструментів у соціальній роботі з дітьми та молоддю набуває ще більшого значення. Як і в освітній сфері, де цифровізація стала єдиним способом зберегти безперервність навчального процесу, соціальна робота була змушена оперативно адаптуватися до нових викликів. Для багатьох підлітків, які опинилися в умовах переміщення, ізоляції чи тривожної невизначеності, онлайн-групи стали не лише способом підтримки, а й єдиним каналом комунікації, де вони можуть відчувати присутність іншої людини, отримати фахову пораду, підтримку й стабільність [8].

Цифрові інструменти в умовах війни стали не просто технічним рішенням - вони перетворилися на соціальну необхідність, на механізм, що забезпечує продовження життєво важливих соціальних функцій навіть під загрозою обстрілів чи в умовах вимушеної евакуації. Саме тому питання розвитку, підтримки та професійного впровадження онлайн -груп у системі соціальної роботи має сьогодні не тільки наукову чи методичну, а й гуманітарну цінність. Це інструмент, що зберігає зв'язки, посилює витривалість і дозволяє фахівцю бути поруч, навіть на відстані.

Отже, аналіз теоретичних джерел, наукових позицій і сучасних практик показує, що використання цифрових інструментів, зокрема онлайн- груп, у соціальній роботі з учнівською молоддю є не просто актуальним, а стратегічно необхідним. Онлайн-групи забезпечують можливість підтримки, розвитку навичок, емоційної взаємодії та професійного супроводу в умовах, коли традиційні форми роботи стають обмеженими або недоступними. Вони створюють простір для безпечного спілкування, обміну досвідом і рефлексії, що особливо важливо для молоді в період становлення та самовизначення. Попри низку викликів,

пов'язаних із конфіденційністю, етичними межами, технічними бар'єрами й потребою у цифровій грамотності, переваги цього формату - мобільність, доступність, персоналізація й інклюзивність - переважають. Особливої ваги така форма взаємодії набуває в умовах повномасштабної війни в Україні, коли онлайн - комунікація часто є єдиним каналом підтримки, допомоги та присутності соціального працівника в житті клієнта. Таким чином, онлайн-групи варто розглядати як перспективний напрям розвитку соціальної роботи, що потребує методичного наповнення, професійного супроводу та чіткого етичного регламенту.

1.3. Онлайн-середовище як інструмент підтримки професійного самовизначення школярів

Аналіз теоретичних засад професійного самовизначення школярів та можливостей онлайн-груп як сучасної форми соціальної підтримки дозволив нам виявити значний потенціал їхнього поєднання для ефективного супроводу учнівської молоді в період вибору професійного шляху. Ми з'ясували, що старший шкільний вік є вирішальним етапом у становленні особистості, коли виникає потреба в осмисленні власних інтересів, можливостей та цілей. У цей період школярі часто потребують не лише інформації про світ професій, а й емоційної підтримки, простору для безпечного обговорення сумнівів і способу розширити уявлення про власний потенціал. В свою чергу, онлайн-групи здатні створити таке середовище, поєднуючи доступність, інтерактивність та індивідуалізований підхід. Вони можуть дозволити не лише отримувати знання, а й практикувати рефлексію, розвивати соціальні навички, ділитися переживаннями та досвідом з однолітками. Завдяки цьому підлітки зможуть не тільки краще пізнати себе, а й відчувати підтримку у важливому для них процесі самовизначення. Особливої актуальності така форма набуває в умовах соціальної нестабільності, коли офлайн-взаємодія є

обмеженою, а потреба в орієнтації на майбутнє - критично високою.

Особливої уваги в контексті цифрової підтримки професійного самовизначення заслуговує позиція дослідниці Г. Р. Вороніної, яка підкреслює, що використання інноваційних технологій у сфері профорієнтації є необхідною умовою розширення можливостей молоді для побудови власної кар'єрної траєкторії. Цифрові формати вже суттєво впливають на традиційні профорієнтаційні послуги, трансформуючи їх у напрямі більшої гнучкості, персоналізації та доступності. Нам імпонує її думка про те, що діджиталізація процесів розвитку навичок управління кар'єрою поступово стає невід'ємним елементом сучасної освітньої та соціальної практики, адже дозволяє не лише осучаснити профорієнтаційні інструменти, а й підвищити мотивацію молоді до самопізнання та активної взаємодії з ринком праці. Розширення профорієнтаційного інструментарію за рахунок інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема через онлайн-групи, не лише полегшує доступ до важливої інформації, а й робить процес самовизначення цікавим, динамічним і таким, що відповідає стилю мислення сучасного підлітка. Тому інвестиції в діджиталізацію профорієнтації та розвиток відповідних форм підтримки, зокрема онлайн - груп, є не просто технологічною інновацією, а необхідною умовою сталого особистісного розвитку та професійного становлення молоді в умовах динамічного й нестабільного світу [6].

Хочемо зазначити, що професійна орієнтація молоді закріплена у низці міжнародних правових актів, зокрема в Європейській соціальній хартії, Конвенції Міжнародної організації праці № 142 «Про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів» (Женева, 1975), а також Рекомендації МОП № 150. У деяких країнах профорієнтаційна діяльність регулюється навіть національним законодавством, як-от у Франції, де ще у 1989 році був ухвалений Закон про орієнтацію, який визначає державну політику в цій сфері. Такий

міжнародний досвід свідчить про високу значущість профорієнтаційної підтримки як інвестиції в людський потенціал. Це актуалізує необхідність розвитку сучасних підходів в Україні, зокрема - впровадження інноваційних форм, що дозволяють адаптувати позитивні міжнародні практики до українського контексту та потреб сучасної молоді [11].

У цьому контексті, вважаємо за доцільне розглянути вже реалізовані онлайн-інструменти, спрямовані на підтримку професійного самовизначення молоді, які можуть бути використані як ресурсна база або зразок для побудови ефективної взаємодії в онлайн-групах. Їх головна мета - зробити процес профорієнтації доступним, зрозумілим і наближеним до реальних потреб учнів.

У 2021 році за підтримки Міністерства освіти і науки України було ініційовано всеукраїнський проєкт з профорієнтації та побудови кар'єри, який на сьогодні є одним із наймасштабніших цифрових ресурсів у сфері профорієнтації. [32] Його функціонал має онлайн-тестування на визначення професійних інтересів, консультації з кар'єрними радниками, віртуальні екскурсії на підприємства, ознайомлення з тенденціями ринку праці та інші можливості, які дозволяють старшокласникам отримати глибше розуміння своїх схильностей і потенційних напрямів розвитку. Додатковим ресурсом є профорієнтаційний буклет, розміщений на сайті МОН, який містить практичні інструменти як для самих школярів, так і для фахівців, які їх супроводжують у процесі професійного вибору. Він слугує не лише як джерело інформації, а й як методичний орієнтир для організації індивідуальної та групової профорієнтаційної роботи, зокрема в онлайн - форматі [7].

Слушною видається позиція, згідно з якою подібні цифрові рішення мають потенціал для розвитку більш гнучкої, персоналізованої та молодь орієнтованої системи профорієнтації, яка враховуватиме не лише формальну інформацію про професії, а й емоційні, ціннісні, мотиваційні

аспекти вибору. Онлайн-групи у цьому контексті можуть відігравати особливу роль, адже дозволять учасникам не просто дізнаватися нове, а й активно включатися у процес самопізнання, порівнювати себе з іншими, ставити запитання, отримувати підтримку та бачити приклади. Важливим є і те, що такий формат відкриє нові можливості для соціальних працівників, які можуть створювати середовище безпечної взаємодії, сприяти рефлексії й допомагати школярам краще зрозуміти власний потенціал у просторі сучасного професійного світу.

Незважаючи на існуючу регламентацію, реальний стан справ свідчить, що профорієнтаційна робота в українських школах залишається фрагментарною та недостатньо реалізованою. Хоча Положення про профорієнтацію молоді, яка навчається, передбачає, що така діяльність має здійснюватися всіма закладами освіти на всіх рівнях навчання, у практиці освітньої системи ці норми здебільшого не втілюються. Зокрема, пункт 15 Положення вимагає введення посад практичних психологів - профконсультантів або методистів з профорієнтації до штатного розпису шкіл, однак ці вимоги системно не реалізуються. Крім того, кадрове забезпечення сфери профорієнтаційної роботи є недостатнім: вищі педагогічні заклади припинили підготовку спеціалістів із профорієнтаційної діяльності, а профільні навчальні дисципліни викладаються все рідше або взагалі відсутні в освітніх програмах. Як наслідок, обов'язки з підтримки професійного самовизначення покладаються на вчителів або шкільних психологів, які не завжди мають відповідну підготовку чи інструментарій. Попри це, потреба старшокласників у свідомому виборі майбутнього професійного шляху є природною та обумовленою віковими особливостями ранньої юності. Саме тому впродовж останніх років з'явилася значна кількість недержавних ініціатив, які пропонують послуги з профорієнтації, здебільшого у формі одноразового тестування з подальшим наданням загальних рекомендацій.

Такий підхід суперечить принципу безперервності, глибини та етапності профорієнтаційної підтримки, який є ключовим у сучасній практиці соціальної роботи з молоддю [22].

Узагальнюючи викладене, варто наголосити, що професійне самовизначення старшокласників - це не лише індивідуальний вибір напряму діяльності, а складний, багаторівневий процес, який потребує підтримки, простору для роздумів, можливості отримати якісну інформацію та зворотний зв'язок. Онлайн-групи, як інструмент соціальної роботи з молоддю, мають потенціал забезпечити всі ці умови, поєднуючи доступність, інтерактивність, індивідуалізований підхід і психологічну безпеку. Їх використання особливо виправдане в сучасних умовах, коли інформаційні технології стали частиною щоденного життя підлітків, а офлайн-взаємодія часто обмежена або фрагментарна. Онлайн-ресурси, зокрема ті, що вже реалізовані в межах державних і громадських ініціатив, свідчать про поступовий перехід до нової моделі профорієнтації - гнучкої, мотивуючої, заснованої на партнерстві, діалозі та орієнтації на потреби молоді [3].

У цьому контексті онлайн-групи можуть відігравати роль не лише інформаційного або діагностичного ресурсу, а й важливої форми соціально-психологічної підтримки в процесі професійного самовизначення. Вони дозволяють підліткам обговорювати актуальні питання, ділитися сумнівами, чути думки однолітків і спеціалістів, а отже почуватися впевненіше у прийнятті рішень. Такий формат відповідає вимогам сучасного підходу до соціальної роботи з молоддю, адже поєднує технологічні можливості з гуманістичними цінностями підтримки, участі й розвитку. Успішне впровадження онлайн-груп як форми профорієнтаційної допомоги потребує методичної підготовки, фахового супроводу та системної інтеграції в загальну освітньо-соціальну політику, проте має всі передумови стати ефективним інструментом у роботі з майбутнім

поколінням.

Висновки до розділу 1

У межах теоретико-методологічного аналізу ми дослідили концептуальні основи професійного самовизначення школярів і проаналізували можливості онлайн-груп як інструменту соціальної підтримки в цьому процесі. Професійне самовизначення виявляється не лише одним із ключових завдань старшого шкільного віку, а й важливим етапом особистісного становлення, який потребує уваги, супроводу та глибокого розуміння з боку дорослих: фахівців соціальної сфери, педагогів, батьків.

Ми дійшли висновку, що сучасна соціальна робота має враховувати зміну комунікаційних форматів і переваги цифрового середовища, адже для молоді онлайн - це не просто альтернатива офлайну, а звичне, живе середовище, у якому вони шукають відповіді на свої питання. Онлайн - групи в цьому контексті виступають гнучким і ресурсним форматом підтримки, що дозволяє поєднувати інформування, обговорення, саморефлексію, консультування і взаємопідтримку.

Проаналізовані джерела, наукові позиції та практичні ініціативи доводять, що поєднання сучасних цифрових інструментів із гуманістичним підходом до молоді людини відкриває нові горизонти в супроводі її професійного становлення. Онлайн-групи дозволяють створити простір довіри, де кожен може відчувати, що його запит почуто, а вибір підтримано.

На основі проведеного аналізу ми розглядаємо онлайн-групи як перспективну форму соціальної роботи з учнівською молоддю, яка потребує подальшого методичного наповнення, але вже сьогодні може забезпечити якісну, своєчасну та етичну підтримку в складному процесі професійного самовизначення.

РОЗДІЛ II.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ, ПРОГРАМА ОНЛАЙН-ГРУПИ ЯК ФОРМИ ПІДТРИМКИ ДАНОГО ПРОЦЕСУ

2.1. Опис та обґрунтування методів емпіричного дослідження

Поняття професійного самовизначення є багатограним і не має єдиного трактування у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Дослідники по-різному підходять до його визначення, структури та чинників, що на нього впливають. Водночас існує загальне розуміння того, що професійне самовизначення включає процеси усвідомлення особистістю власних інтересів, нахилів, здібностей, цінностей, а також співвіднесення їх із вимогами певної професійної діяльності. Важливу роль у цьому процесі відіграють суб'єктивні чинники, серед яких виділяють пізнавальні та професійні інтереси, темперамент, характер, здібності, а також об'єктивні чинники - рівень освіти, стан здоров'я, поінформованість про світ професій. Особливо вагомим компонентом вважається мотивація до професійної діяльності, яка значною мірою визначає якість професійного вибору. Як свідчать наукові дослідження, психологічна готовність до професійного самовизначення позитивно впливає на активність особистості, сприяє формуванню реалістичних професійних орієнтацій і підвищує шанси на успішну самореалізацію у майбутній професії [24].

Тому, у межах емпіричного дослідження рівня професійного самовизначення старшокласників було доцільно застосувати методики, які дозволяють комплексно охопити основні складові цього процесу:

- загальні соціально-демографічні характеристики та рівень поінформованості учнів про світ професій, їхній досвід участі в профорієнтаційних заходах (базова аналітична складова);

- типологічну належність особистості до певної професійної сфери (особистісна складова);
- мотивацію до досягнення успіху як внутрішню готовність до реалізації професійних цілей (мотиваційна складова);

Зокрема, збору первинної інформації про учнів, а також для формування загального уявлення про їхній досвід профорієнтаційної взаємодії, було розроблено авторське анкетування, адаптоване до вікових та пізнавальних особливостей старшокласників (див. додаток А). Анкета містить 12 запитань, вона дозволила зібрати соціально-демографічні відомості, а також визначити рівень поінформованості учнів про професії, їхню участь у профорієнтаційних заходах, наявність інтересу до самостійного вивчення професійної сфери, сформованість уявлень про особисту професійну траєкторію. До того ж, отримані за допомогою анкети дані є важливим джерелом вступного аналізу, оскільки дають змогу оцінити вихідний рівень включеності учасників дослідження у процес професійного самовизначення. Крім того, ця інформація створює основу для подальшої інтерпретації результатів, отриманих за допомогою стандартизованих методик, і сприяє більш повному розкриттю впливу участі в онлайн-групі підтримки на рівень професійної визначеності школярів.

Для оцінки професійних інтересів і схильностей було використано опитувальник професійної спрямованості особистості Дж. Голланда (див. додаток Б), який ґрунтується на типологічній теорії особистості та професійного середовища. Теорія Дж. Голланда дещо розширила класичні підходи, притаманні теорії рис і факторів, запропонувавши шість стійких типів особистості: реалістичний, інтелектуальний, соціальний, артистичний, підприємницький та конвенційний. Кожен з них пов'язаний з певним типом професійної діяльності, що відповідає не лише характеру завдань, а й соціальним умовам, у яких ці завдання виконуються.

Опитувальник дозволяє визначити комбінацію провідних типів, притаманних кожному респондентові, що дає змогу більш глибоко інтерпретувати його професійну орієнтацію. Такий підхід базується на припущенні, що особистість прагне до середовища, яке відповідає її внутрішнім рисам, а відповідність між типом особистості та типом професійного середовища є передумовою професійного задоволення та стабільності. Застосування цієї методики дало змогу виявити домінуючі типи професійної спрямованості серед старшокласників, а також краще зрозуміти їхні потреби, інтереси та потенційні напрями для подальшої профорієнтаційної роботи в освітньому середовищі [1, 31].

Для дослідження мотиваційного аспекту професійного самовизначення було використано тест на мотивацію до досягнення успіху Т. Елерса (див. додаток В), який дозволяє оцінити рівень прагнення особистості до досягнень, ініціативності, здатності долати труднощі та досягати поставлених цілей. Методика дає змогу виявити переважаючі мотиваційні настанови, що є ключовими у процесі прийняття рішень щодо майбутнього професійного шляху. Зокрема, результати тесту дозволяють виявити різний рівень вираженості внутрішньої мотивації до досягнення успіху серед школярів, що відображає ступінь їхньої активності та самостійності у процесі професійного самовизначення. Отримані результати дали змогу оцінити психологічну готовність старшокласників до активної реалізації себе в обраній професійній сфері. Важливим етапом аналізу стало співставлення даних тесту Т. Елерса з результатами опитувальника Дж. Голланда. Також результати тесту було співвіднесено з відповідями, отриманими під час авторського анкетування, що дозволило простежити залежність між внутрішньою мотивацією та фактичним рівнем зацікавленості у світі професій, участю в профорієнтаційних заходах та ступенем усвідомлення особистих кар'єрних орієнтирів. Таким чином, методика Т. Елерса стала важливою складовою загальної структури

дослідження, дозволивши охопити не лише когнітивні та особистісні характеристики професійного вибору, а й його мотиваційне підґрунтя [29].

Загалом, поєднання якісної (анкета) та кількісної (тестової) діагностики дозволило сформувати багатогранну картину стану професійної зорієнтованості старшокласників, виявити як загальні тенденції, так і індивідуальні потреби учасників дослідження, що ми детально описали у наступних підрозділах. Отримані результати стали важливою основою для формування змісту та структури онлайн-групи підтримки школярів у процесі професійного самовизначення, яка була розроблена відповідно до реальних запитів і потреб молоді. Апробацію онлайн-групи було проведено після першого етапу дослідження, а її детальний опис представлено у розділі 3 роботи. Онлайн-група була спрямована на підвищення рівня поінформованості учнів про світ професій, розвиток навичок самопізнання, формування внутрішньої мотивації та підтримку процесу свідомого вибору професійної траєкторії.

Після завершення роботи онлайн-групи було організовано повторне емпіричне дослідження 80 респондентів, воно передбачало анкетування учасників із використанням тих самих діагностичних методик, що застосовувалися на початковому етапі, а саме: авторського анкетування, опитувальника професійної спрямованості Дж. Голланда та тесту на мотивацію до досягнення успіху Т. Елерса. Збереження ідентичності методик на етапі повторного збору даних було свідомим рішенням дослідження, оскільки це дозволило забезпечити порівнюваність результатів у динаміці. Використання однакових інструментів на констатуючому та повторному зрізах дало можливість об'єктивно оцінити зміни у рівні професійного самовизначення школярів, а також встановити взаємозв'язок між участю в онлайн-групі підтримки та розвитком їхньої професійної орієнтації й мотивації.

Отже, повторне тестування стало не лише інструментом збору нових

даних, але й засобом емпіричної перевірки ефективності розробленої форми підтримки старших школярів у процесі професійного самовизначення. Отримані результати створили міцне підґрунтя для подальшого аналізу динаміки змін, оцінки впливу проведених заходів і формулювання рекомендацій щодо вдосконалення профорієнтаційної роботи зі старшокласниками в умовах сучасної освіти.

Опис результатів емпіричного дослідження подано в наступних підрозділах.

2.2. Результати першого етапу дослідження

Перший етап дослідження мав на меті виявлення початкового рівня професійного самовизначення школярів, а також вивчення їхніх професійних інтересів, мотивації до досягнення успіху та загальної поінформованості про світ професій. Діагностичне обстеження проводилося до участі респондентів в онлайн-групі підтримки та передбачало застосування комплексу методик: авторського анкетування, опитувальника професійної спрямованості Дж. Голланда та тесту на мотивацію до досягнення успіху Т. Елерса. Отримані результати дозволили охарактеризувати загальні тенденції в уявленнях старшокласників про профорієнтацію, їхню мотивацію, активність у виборі професійного шляху, а також виявити потреби в додатковій підтримці. Нижче подано аналіз відповідей учасників анкетування.

Вибіркова сукупність дослідження становила 80 респондентів, а саме учнів 9-11 класів закладів загальної середньої освіти Броварського району Київської області, а саме: Броварського ліцею номер 7, Калинівського ліцею, Требухівського ліцею. До участі було залучено 44 дівчини (55%) та 36 хлопців (45%), що забезпечило гендерну збалансованість вибірки. Розподіл респондентів за класами виглядав наступним чином: 9 клас - 22 учні (27,5%), 10 клас - 36 учнів (45%), 11 клас - 22 учні (27,5%).

Основний акцент у формуванні вибірки було зроблено на учнях 10 класу, оскільки саме на цьому етапі шкільного навчання відбувається активне загострення питань професійного самовизначення. Учні 10 класу вже наближаються до моменту вибору подальшої освітньої траєкторії профільного навчання, складання НМТ, вступу до закладів вищої або професійної освіти, але ще мають час для усвідомленого прийняття рішень та, за потреби, для корекції професійних планів. Саме тому дослідження цієї категорії учнів, на нашу думку, дає змогу виявити не лише наявний рівень професійної визначеності, а й профілакувати можливі труднощі у процесі подальшого професійного самовизначення через соціально-педагогічну підтримку.

Дані нашого власного анкетування вказали на загальну недостатність профорієнтаційної підтримки у шкільному середовищі. Більше половини опитаних (52,5%) учнів ніколи не долучалися до подібних заходів, що свідчить про потребу в системному підході до цієї сфери (див. рис. 1.1.):

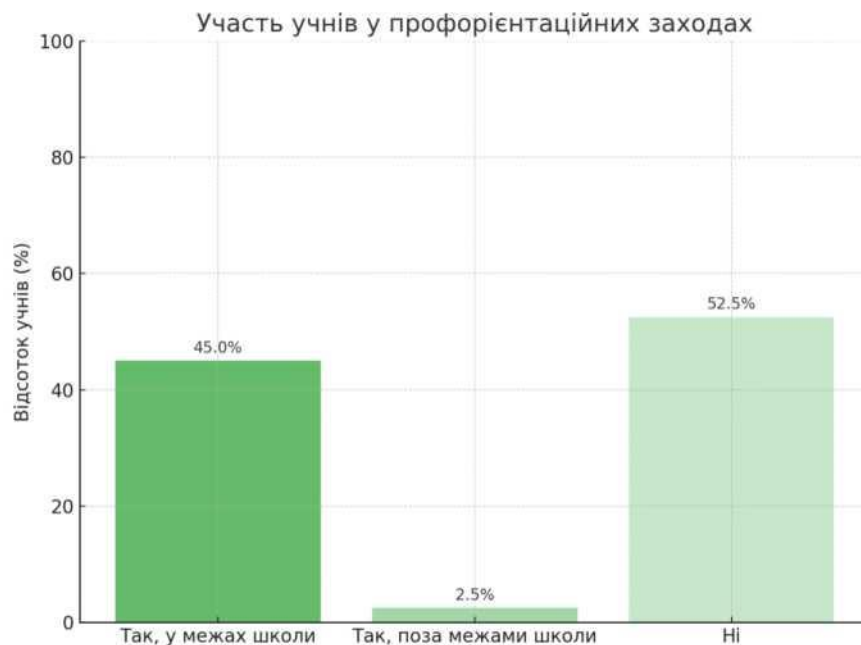

Рис. 2.1. Розподіл відповідей респондентів щодо участі у профорієнтаційних заходах (на першому етапі дослідження)

Хоча більшість респондентів за результатами опитування вже замислювалися над вибором майбутньої професії, це осмислення в

багатьох випадках є неповним та супроводжується невизначеністю. Так, 80% опитаних учнів зазначили, що вже міркували про свій професійний шлях, проте серед них лише 30% мають чітке уявлення про майбутню професію, тоді як 50% продовжують сумніватися у правильності вибору або відчують нестачу впевненості. Лише 20% респондентів поки що не замислювалися над цим питанням (див. рис. 2.2). Отримані результати свідчать про потребу учнів у подальшій підтримці та супроводі процесу професійного самовизначення, а також про важливість розвитку програм, спрямованих на формування усвідомленого ставлення до побудови кар'єрного шляху.

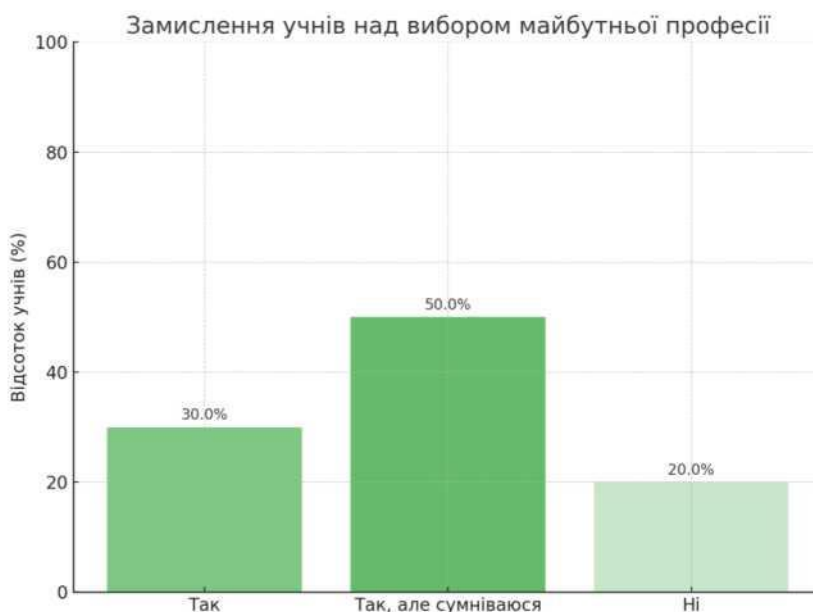

Рис 2.2. Відповіді респондентів на запитання № 6 «Чи замислювалися Ви вже над вибором майбутньої професії?» (на першому етапі дослідження)

Серед виявлених результатів викликає занепокоєння й інша закономірність - значна частина опитаних респондентів, а саме 33,7% зазначили, що їм бракує необхідної інформації для усвідомленого вибору майбутньої професії, 51,2% зазначили, що потребують додаткових знань. Це вказує на певний вакуум у системі інформування учнівської молоді, який залишається не заповненим як у межах формальної освіти, так і поза

нею. В умовах постійних змін на ринку праці та широкого спектра освітніх можливостей відсутність якісної профорієнтаційної підтримки може призводити до поверхових рішень, зниження мотивації до навчання і, як наслідок, до професійної дезадаптації в майбутньому.

Ми також хочемо акцентувати увагу на важливому спостереженні, виявленому в процесі аналізу відповідей респондентів на запитання щодо чинників, які впливають на їхній професійний вибір. Позитивним аспектом отриманих результатів є те, що переважна більшість респондентів 72,5% відзначила «інтерес до сфери діяльності» як основний чинник, який визначає їхні професійні наміри. Це свідчить про те, що значна частина учнів здійснює вибір професійної траєкторії, орієнтуючись на власні уподобання, здібності та індивідуальні інтереси, що є важливою передумовою для майбутньої професійної самореалізації та задоволення від трудової діяльності. Водночас майже половина респондентів 47,5% вказала на вплив порад батьків або знайомих, що є типовим для учнів старшого шкільного віку і відображає соціальну детермінованість вибору. Також значущими залишаються такі чинники, як можливість отримання високого доходу 43,7% та стабільність працевлаштування 41,2%, що вказує на усвідомлення старшокласниками реалій сучасного ринку праці. Окремо варто зазначити, що близько 7,5% учнів обрали варіант «Інше». Серед відповідей цієї категорії були вказані наступні: «можливість працювати дистанційно», «поєднуваність роботи з подорожами», «гнучкий графік», «можливість допомагати іншим людям», «вільний час». Навіть у цих відповідях простежується прагнення підлітків до більшої автономності та гнучкості у побудові професійної траєкторії, що відображає сучасні тенденції змін у трудових пріоритетах молодого покоління та їхнє бажання поєднувати кар'єру з особистісною самореалізацією і збереженням балансу між роботою та вільним часом.

Окремої уваги заслуговують відповіді на запитання №11 «Чи

плануєте Ви звертатися за допомогою до фахівців (кар'єрних консультантів, психологів, соціальних педагогів) для визначення свого професійного шляху?» (див. рис. 2.3). Отримані результати засвідчили достатньо високий рівень готовності старшокласників до отримання профорієнтаційної підтримки: 65% респондентів відповіли ствердно, зазначивши, що

планують звернутися до кар'єрних консультантів, психологів чи соціальних педагогів. Ще 17,5% учнів не визначилися з необхідністю такої допомоги, а 17,5% висловили думку, що не планують залучати зовнішню підтримку у процесі вибору професії. Такий розподіл відповідей свідчить про підвищення свідомості молоді щодо важливості професійного консультування та зростання інтересу до залучення кваліфікованої допомоги у процесі професійного самовизначення.

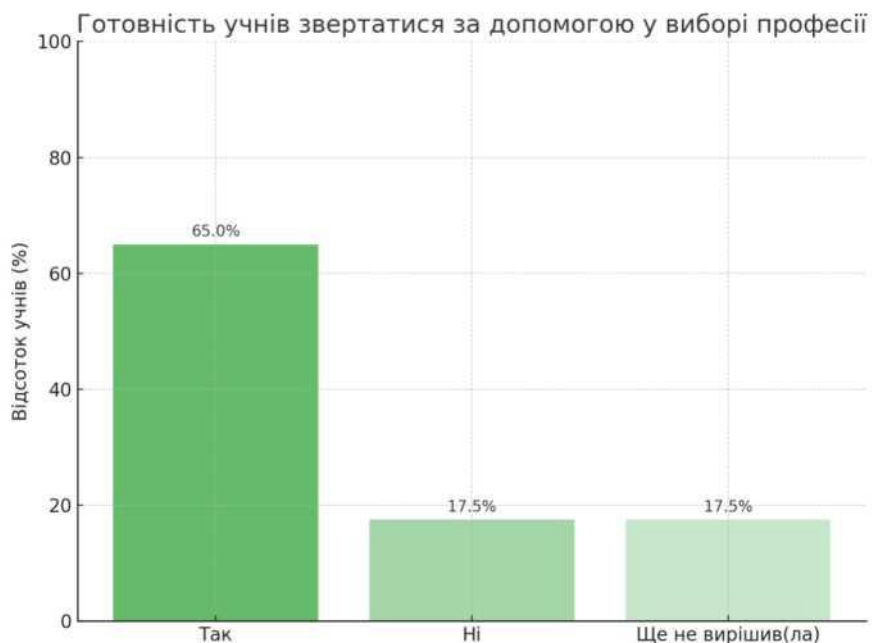

Рис. 2.3. Відповіді респондентів на запитання про готовність звернення за допомогою у виборі професії (на першому етапі дослідження)

Аналіз відповідей на відкрите запитання «На Вашу думку, що могло б допомогти Вам у професійному самовизначенні?» дозволив виявити важливі очікування та потреби учнів старших класів. Серед відповідей

респондентів домінували такі побажання:

- «Хотілося б більше реальних історій людей, які знайшли свою справу»
- «Можливість спробувати себе у різних професіях»;
- «Більше профорієнтаційних тестів і роз'яснень після них»;
- «Консультації з психологами»;
- «Пояснення, як обрана професія впливає на життя загалом»;

Які свідчать про запит учнівської молоді на глибшу саморефлексію, практичний досвід та кваліфікований супровід у процесі вибору професії, який має враховувати як індивідуальні особливості, так і динаміку сучасного ринку праці. Також, окремі респонденти звертали увагу на потребу у більше відкритій та доступній інформації про сучасні спеціальності, включно з нетрадиційними або новими професіями, що активно розвиваються на ринку праці. Отже, аналіз відкритих відповідей свідчить, що учні старших класів розглядають процес професійного самовизначення як багатofакторний: вони прагнуть не лише обрати «вигідну» або «престижну» професію, а й знайти особистісно значущий і реалістичний шлях розвитку, який поєднує інтереси, здібності та життєві цілі.

Надалі ми хочемо проаналізувати результати опитувальника професійної спрямованості Дж. Г олланда, результати якого дозволили нам отримати уявлення про домінуючі типи професійних інтересів серед учнів 9-11 класів, а також прослідкувати, наскільки їхні індивідуальні схильності відповідають сучасному ринку праці та загальним тенденціям у виборі професій.

Таким чином, серед 80 респондентів найбільш вираженим виявився соціальний тип - його обрали 22 учні (27,5%). Це свідчить про те, що значна частина старшокласників демонструє інтерес до діяльності, пов'язаної з допомогою людям, навчанням, підтримкою та взаємодією, що

цілком природно для підліткового віку, коли посилюється потреба у значущості, комунікації та відчутті власного внеску. Друге місце посів реалістичний тип -16 осіб (20%). Учні, які мають таку професійну спрямованість, віддають перевагу практичній діяльності, роботі з механізмами, технікою, об'єктами природи. Такий вибір може бути обумовлений як особистими уподобаннями, так і впливом родинних традицій чи соціального оточення. На третьому місці дослідницький тип - (13 осіб, 16,25%). Цей результат свідчить про зацікавленість частини респондентів у теоретичному пізнанні, аналітиці, науці. Проте порівняно з соціальним і реалістичним типами, він менш виражений, що може вказувати на недостатню популяризацію наукових професій у шкільному середовищі або складність у розумінні їхньої практичної цінності для підлітків. Художній тип обрали 11 респондентів (13,75%), що підтверджує існування стійкого інтересу до творчості, самовираження, естетики. Незважаючи на популярність творчих напрямів у молодіжному середовищі, такі учні часто сумніваються в «практичності» обраного шляху, що може впливати на їхню впевненість у прийнятому рішенні. Конвенційний тип (9 осіб, 11,25%) та підприємницький тип (9 осіб, 11,25%) були представлені менш рівномірно, що цілком логічно. Організаційна та адміністративна діяльність, як і сфера бізнесу, часто потребують досвіду та чіткого розуміння власної ролі, що поки ще недостатньо сформоване у старшокласників.

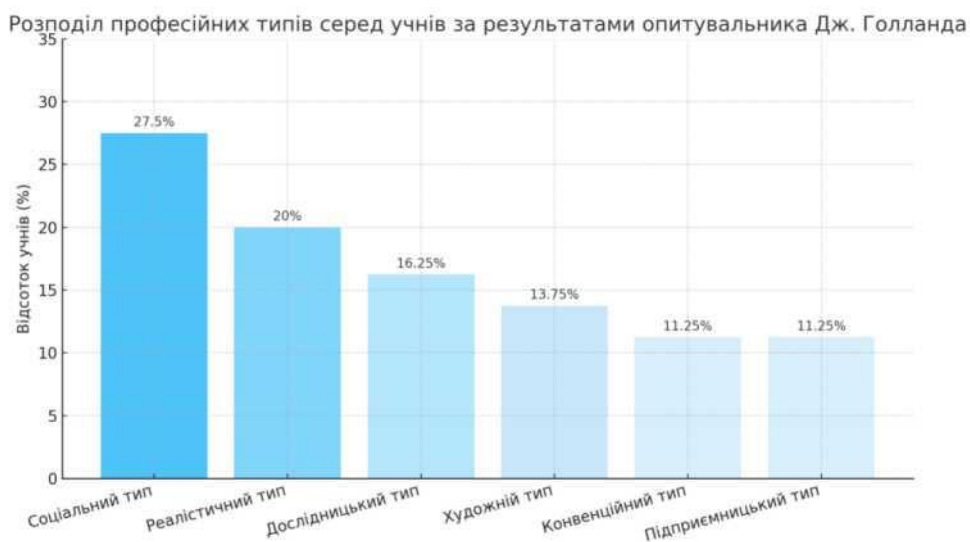

Рис.2.4. Розподіл професійних типів за опитувальником Дж.Голланда серед респондентів дослідження (на першому етапі дослідження)

У підсумку аналіз результатів визначення типу професійної спрямованості учнів за методикою Дж. Голланда дозволив отримати важливі емпіричні дані, що доповнюють загальну картину процесу професійного самовизначення старшокласників. Найбільш вираженим виявився соціальний тип, що узгоджується із результатами анкетування, де більшість учнів акцентували увагу на інтересі до діяльності, пов'язаної з допомогою іншим, комунікацією та підтримкою. Такий вибір професійної орієнтації природно відображає вікові особливості підлітків, для яких актуальними є питання власної значущості, пошуку соціальних контактів і прагнення до суспільної активності. Водночас реалістичний тип і дослідницький тип, що посіли друге і третє місце відповідно, демонструють наявність інтересу до практичної діяльності, роботи з технікою, аналітичної діяльності та науки. Ці результати кореспондують із відповідями на відкриті питання анкети, де учні зазначали потребу в можливості спробувати себе у різних професійних напрямках та висловлювали зацікавленість у реальних історіях професійного становлення. Відносно невеликий відсоток учнів, які орієнтуються на художній тип, конвенційний тип та підприємницький тип, може бути

пояснений як реальним розподілом інтересів у середовищі старшокласників, так і певною недостатністю профорієнтаційної інформації про можливості самореалізації у творчих, адміністративних або бізнес-напрямах, що також відзначалося у відповідях респондентів.

Значущим є також те, що співставлення даних опитувальника Дж. Голланда та результатів анкетування дозволило зробити висновок про відносну зрілість професійних намірів учнів, але водночас вказало на потребу в подальшій підтримці їхньої інформованості, розвитку самопізнання і формуванні впевненості у власних можливостях у різних професійних сферах.

Надалі метою глибшого розуміння внутрішніх чинників, що впливають на процес професійного самовизначення, ми застосували тест на мотивацію до досягнення успіху Т. Елерса. Ця методика дозволила оцінити рівень прагнення старших школярів до досягнення поставлених цілей, подолання труднощів, а також виявити загальну настанову на успіх чи уникнення невдач. Варто згадати, що у контексті нашого дослідження мотиваційна складова є надзвичайно важливою, адже вона безпосередньо пов'язана з готовністю старшокласників не лише мріяти про професійне майбутнє, а й активно діяти для його реалізації.

Отже, аналіз отриманих результатів за методикою Т. Елерса засвідчив, що серед 80 опитаних учнів 10-х класів: високий рівень мотивації до досягнення успіху виявлено у 23 респондентів (28,7%), середній рівень - у 38 учнів (47,5%), низький рівень мотивації - у 19 осіб (23,8%).

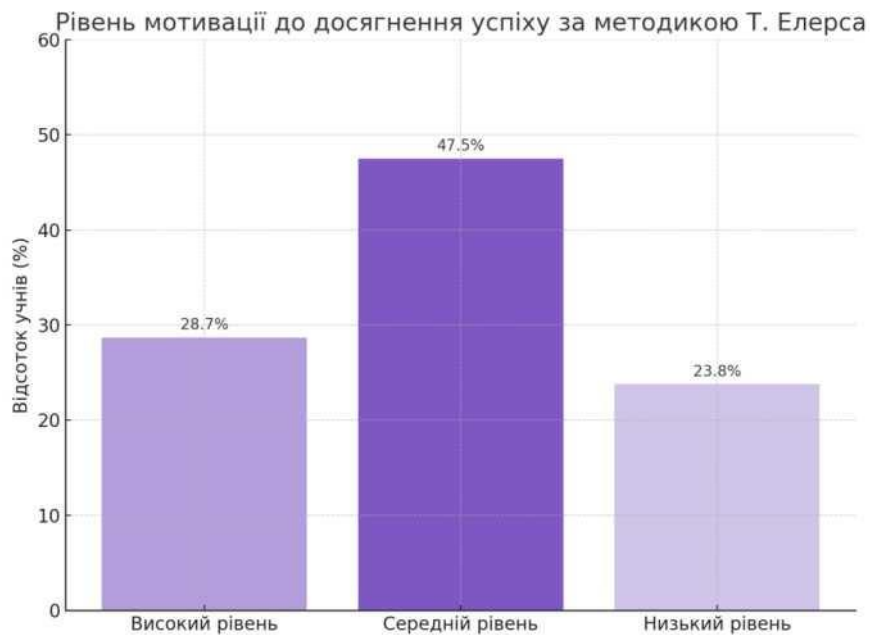

Рис.2.5. Рівень мотивації до досягнення успіху за методикою Т. Елерса (на першому етапі дослідження)

Ці дані свідчать, що майже половина опитаних демонструє середній рівень мотивації, що може вказувати на нестійкість намірів, потребу в зовнішньому стимулі чи підтримці з боку дорослих. Водночас показники високої мотивації у понад чверті респондентів дозволяють припустити, що ці підлітки вже мають достатньо сформовану внутрішню готовність до досягнення поставлених цілей, і саме вони можуть бути найбільш активними учасниками профорієнтаційних ініціатив. Натомість низький рівень мотивації, виявлений у майже чверті опитаних, засвідчує наявність певних внутрішніх бар'єрів: знижену віру у власні сили, страх помилок, низьку суб'єктивну оцінку свого потенціалу. У співставленні з результатами опитувальника Дж. Голланда, можна відзначити, що учні з соціальним типом професійної спрямованості, які переважали у вибірці (27,5%), демонструють також достатньо високий рівень мотивації. Це корелює з висловленим у відкритих відповідях бажанням бути корисними іншим, а також із прагненням до соціально значущої діяльності, що потребує внутрішньої готовності до подолання труднощів і досягнення цілей. До того ж, дані методики Т. Елерса логічно доповнюють результати

анкетування, в якому 65% учнів зазначили, що планують звертатися за підтримкою до фахівців. Така готовність може свідчити про наявність мотиваційного потенціалу до активних дій, навіть серед тих, хто ще не до кінця визначився з конкретною професійною сферою. Водночас, у відкритих відповідях респонденти підкреслювали потребу в індивідуальному супроводі, більшій поінформованості та практичних можливостях самопізнання - усе це підтверджує актуальність роботи над посиленням саме внутрішньої мотивації. Можемо зробити висновок про те, що результати методики Т. Елерса дозволяють глибше зрозуміти психологічну готовність учнів до реалізації свого професійного потенціалу. У поєднанні з даними анкетування та діагностики професійної спрямованості, вони формують цілісне уявлення про структуру та актуальний стан професійного самовизначення старшокласників.

Підсумовуючи результати першого етапу дослідження, варто зазначити, що професійне самовизначення старшокласників є складним і багатокомпонентним процесом, який формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Застосовані методики дозволили комплексно оцінити рівень сформованості ключових компонентів професійного самовизначення: поінформованість, відповідність інтересів до певного типу діяльності та мотиваційну налаштованість. Отримані результати свідчать про наявність значного інтересу до побудови професійного майбутнього з боку учнівської молоді, проте водночас вказують на низький рівень інформованості, недостатній досвід участі в профорієнтаційних заходах та нерівномірний розвиток мотиваційного компонента. Особливої уваги заслуговує виявлена готовність значної частини респондентів до залучення зовнішньої підтримки: психологічної, інформаційної та консультативної. Ці тенденції чітко окреслили запит на профорієнтаційну допомогу та необхідність створення умов для глибшого самопізнання.

З огляду на отримані в ході емпіричного дослідження дані, нами була розроблена програма онлайн-групи підтримки як інноваційної форми соціально-психологічної допомоги школярам у процесі професійного самовизначення. При її створенні враховувалися результати анкетування, діагностичних методик та вивчення запитів учнів, а також сучасні тенденції у сфері профорієнтаційної підтримки молоді й положення про профорієнтаційну роботу з молоддю. Це дозволило сформуванати зміст і структуру онлайн-групи відповідно до актуального контексту та реальних потреб старшокласників, забезпечивши високу релевантність і практичну цінність обраного формату. Згодом розроблена програма була апробована в рамках практичної частини дослідження. Детальний опис програми подано в наступному підрозділі, а результати її апробації висвітлено у розділі 3.

2.3. Програма онлайн-групи як форми підтримки школярів у процесі професійного самовизначення

У контексті результатів проведеного емпіричного дослідження, що виявило актуальні запити та труднощі старшокласників у процесі професійного самовизначення, виникла потреба у створенні цілісної, науково обґрунтованої програми онлайн-групи як інноваційної форми соціально-педагогічної підтримки. Розробка програми здійснювалася на основі аналізу емпіричних даних, а також із урахуванням сучасних освітніх тенденцій, положень нормативно-правових актів щодо профорієнтаційної роботи в закладах освіти, принципів доступності, психологічної безпеки та інтерактивності освітнього процесу. Програма покликана створити сприятливі умови для розвитку усвідомленого ставлення до вибору професії, активізації процесу самопізнання, формування стійкої мотивації та внутрішньої готовності до відповідального прийняття рішень. У даному підрозділі представлено змістовно-структурну модель програми онлайн-групи, яка включає визначення її мети, завдань, логіки побудови,

тематичних блоків, методичних підходів до реалізації та ролі фахівця в організації групової взаємодії.

Метою онлайн-групи підтримки є сприяння формуванню усвідомленого ставлення старшокласників до вибору майбутньої професії через розвиток самопізнання, підвищення поінформованості про світ професій, актуалізацію мотиваційної сфери та зміцнення внутрішньої готовності до відповідального професійного вибору.

Основні завдання, що реалізуються у процесі функціонування групи:

- створення безпечного, доброзичливого та довірливого середовища для самовираження й обміну думками;
- розвиток навичок самопізнання, рефлексії, усвідомлення власних здібностей, цінностей та життєвих пріоритетів;
- надання структурованої, сучасної інформації про професії, тенденції на ринку праці та освітні можливості;
- формування критичного мислення, медіаграмотності, навичок прийняття зважених рішень;
- підвищення рівня внутрішньої мотивації до професійного розвитку та самореалізації;
- стимулювання активної позиції учасників у побудові особистісно значущої професійної траєкторії.

Відповідно до концепції програми, початковим і концептуально важливим етапом є планування та організація онлайн-групи профорієнтаційної підтримки. У програмі передбачено визначення ключових параметрів взаємодії, таких як склад учасників, вибір відповідної платформи для комунікації, формат подання матеріалів, а також інструменти зворотного зв'язку. Саме ці організаційні аспекти закладають основу для ефективної групової динаміки та впливають на рівень включеності підлітків у процес роботи групи.

У межах розробленої програми онлайн-групи профорієнтаційної підтримки цільовою аудиторією визначено учнів старших класів, переважно 9-10-х, які перебувають на етапі активного професійного самовизначення. Програма враховує вікові та психологічні особливості цієї категорії підлітків, зокрема зростання рівня критичного мислення, посилення зацікавлення майбутнім, готовність до самоаналізу та усвідомлення власних можливостей і пріоритетів. Також передбачається, що учасники мають достатній рівень цифрової компетентності, що дає їм змогу ефективно взаємодіяти у віртуальному середовищі, засвоювати матеріали та комунікувати за допомогою цифрових платформ.

У межах програми передбачається використання онлайн-платформи, що відповідатиме як технічним, так і етичним критеріям організації взаємодії. Особлива увага приділяється безпеці та зручності цифрового середовища, в якому функціонуватиме група. Обрана платформа має забезпечувати стабільність, можливість обмеження доступу, функціонал для обговорень, поширення матеріалів і налагодження зворотного зв'язку. Важливо, щоб вона відповідала віковим особливостям учасників, сприяла формуванню довірливої атмосфери та уникала формалізованого або надмірно контрольного характеру взаємодії. Як формат реалізації може бути передбачено створення закритої групи або публічної сторінки у соціальній мережі, де публікуватимуться навчальні та мотиваційні дописи, організовуватимуться опитування, поширюватимуться відео-матеріали, тематичні вправи та корисні ресурси. Такий формат сприяє налагодженню двостороннього контакту та підтримці активності учасників [23].

Окрему увагу в межах програми приділено створенню емоційно безпечного середовища для учасників онлайн-групи. Передбачено, що ще на етапі початку взаємодії учнів буде ознайомлено з метою діяльності групи, очікуваним форматом участі, правилами конфіденційності, поваги й доброзичливого спілкування. Формування довірливої атмосфери

розглядається як необхідна передумова для того, щоб учасники могли відкрито ділитися власними думками, переживаннями та сумнівами, що супроводжують процес професійного самовизначення. Саме психологічна безпека має стати основою подальшої продуктивної групової динаміки.

Отже, у запропонованій програмі особливий акцент зроблено на необхідності дотримання ключових принципів, що забезпечують ефективність онлайн-взаємодії. Зокрема, йдеться про принципи доступності, безпечності, інформативності та двостороннього зв'язку. Їхнє впровадження на всіх етапах реалізації онлайн -групи, від формування складу учасників до організації комунікації, розглядається як засіб підвищення якості соціально-психологічної підтримки у цифровому середовищі та зміцнення включеності підлітків у процес професійного самовизначення.

Надалі вважаємо за доцільне представити змістовну структуру програми онлайн-групи профорієнтаційної підтримки, яка була розроблена з урахуванням теоретичних засад дослідження та актуальних запитів старшокласників. Запропоновані змістові блоки відображають концептуальне бачення цілісного підходу до супроводу процесу професійного самовизначення у форматі онлайн -взаємодії та слугують орієнтиром для її подальшої апробації та вдосконалення в освітній та соціальній практиці. Кожен із блоків має окрему мету, логіку побудови та практичну цінність для учасників, а в сукупності вони забезпечують послідовну, багатовимірну підтримку учнів у процесі пізнання себе, світу професій та формування усвідомлених професійних орієнтацій. У наступних підпунктах ми детально зупинимося на змісті кожного з блоків, їхній меті, доцільних формах реалізації та практичних аспектах модерації.

Перший блок програми передбачає етап знайомства учасників, формування первинної мотивації та створення безпечного простору для подальшої взаємодії. У межах цього блоку запропоновано використання

м'яких входжень у груповий процес, що дозволяє зменшити психологічне напруження, актуалізувати інтерес до тематики професійного самовизначення та сприяти формуванню емоційно сприятливої атмосфери. Передбачається, що саме такий підхід підвищить рівень включеності підлітків і забезпечить готовність до подальшої активної участі в роботі групи. З практичної точки зору, доцільним вважаємо використання інтерактивних завдань, які не потребують глибокого саморозкриття, але водночас сприяють встановленню першого контакту. Це можуть бути легкі форми онлайн-знайомства, як-от завдання представити себе через три символи, поділитися дитячою мрією щодо майбутньої професії або відповісти на жартівливе опитування. В межах даного блоку доцільно передбачити можливість для учасників висловити власні очікування щодо участі у групі. Такий крок дозволить фасилітатору краще орієнтуватися в індивідуальних запитах школярів і, за необхідності, враховувати їх при реалізації наступних блоків програми. Важливо також включити компонент ознайомлення з правилами групової взаємодії, серед яких мають бути акцентовані принципи конфіденційності, добровільності, толерантності та поваги до висловлювань інших. Програмою передбачається створення простого, візуально зрозумілого «Кодексу групи», який може бути запропонований учасникам або створений у спільному форматі. (див. додаток Г). Це сприятиме підвищенню рівня суб'єктності підлітків, стимулюватиме відчуття залученості та спільної відповідальності за атмосферу у групі. З метою посилення мотивації та пробудження інтересу до теми профорієнтації на першому етапі доречно використовувати візуальні та рефлексивні стимули: мотиваційні відео, цитати відомих особистостей, міні-опитування (наприклад з використанням інтерактивних платформ, таких як «Kahoot») чи інтерактивні картки з асоціаціями на тему «професія» [34]. Такі елементи слугуватимуть стартовою точкою для усвідомлення особистої

зацікавленості в тематиці та сприяють активізації мислення в напрямку самопізнання й майбутнього вибору. Таким чином, перший блок онлайн-групи має виконувати функцію закладання основи для ефективної подальшої взаємодії. Його змістове наповнення та організація мають бути продумані з урахуванням вікових, психологічних і соціальних особливостей учнів старших класів, щоб забезпечити емоційну безпеку, стимулювати активне включення та сформувати первинну позитивну настанову щодо подальшої участі в груповому профорієнтаційному процесі.

Один із ключових етапів у процесі підтримки професійного самовизначення старшокласників - це усвідомлення ними власних особистісних ресурсів. Саме тому на другому етапі онлайн-групової взаємодії обґрунтованим є проведення комплексу активностей, спрямованих на глибшу саморефлексію, дослідження інтересів, здібностей, цінностей і мрій учнів. Цей блок передбачає виконання як мотиваційної, так і діагностичної функцій, сприяючи формуванню в учасників стійкого уявлення про себе як суб'єкта професійного вибору, здатного до аналізу власного внутрішнього потенціалу. У межах реалізації блоку заплановано використання проєктивних технік, що допоможуть м'яко активізувати внутрішній досвід учнів. Наприклад, у програмі передбачено вправу «Мое дерево життя», під час якої школярам пропонується візуалізувати своє минуле (коріння), теперішнє (стовбур) і бажане майбутнє (крону дерева). Також планується використання технік «Мое ідеальне робоче місце», «Колесо життєвого балансу», «Мої три суперсили». Задля забезпечення інтерактивності та залучення учнів до спільної діяльності передбачено застосування онлайн-дошок, таких як Padlet або Jamboard, що дозволяють учасникам ділитися особистими досягненнями, інтересами, мріями та створювати колективну карту ресурсів [26]. Це сприятиме відчуттю спільності та дозволить учням бачити не лише себе, а й інших як активних

учасників процесу самовизначення. Крім того, можливим є інтегрування міні-опитувальників або чек-листів, оскільки ці прості, але ефективні інструменти допомагають структурувати особисту інформацію та виявити тенденції, що можуть стати основою для подальшого обговорення з фахівцем або групою. Також, ефективним вважаємо залучення учасників до обговорень у малих групах, наприклад використовуючи сесійні зали в таких платформах як «Zoom», з дотриманням принципів добровільності, конфіденційності та емоційної безпеки [35]. Обмін думками та історіями сприятиме не лише саморозумінню, а й усвідомленню власної унікальності в контексті соціального середовища.

Етап самопізнання у межах другого блоку виконуватиме функцію внутрішньої мобілізації учня через усвідомлення себе, своїх прагнень, потреб та сильних сторін формується основа для усвідомленого професійного вибору. Така робота створить підґрунтя для наступних тематичних блоків, пов'язаних з аналізом світу професій, співвіднесенням себе з певними видами діяльності та формуванням кар'єрної траєкторії.

У межах реалізації третього блоку онлайн-групи передбачено систематизацію знань про професійний світ, його динаміку та сучасні виклики. Після етапів мотивації та саморефлексії учні перебуватимуть у стані відкритості до отримання нової інформації, що стосується можливих напрямів їхньої професійної реалізації. Саме тому на цьому етапі особливо раціональною є просвітницька робота, яка поєднує актуальну аналітичну інформацію з інтерактивними формами подачі. Виправданим є надання учасникам структурованої інформації про класифікацію професій (за типами діяльності, умовами праці, рівнем кваліфікації, необхідними компетенціями). Зокрема, на нашу думку, варто спиратися на такі джерела, як Національний класифікатор професій, Офіційний портал Державної служби зайнятості, а також міжнародні ресурси, які містять актуальні описи професій, вимоги до компетентностей і тенденції розвитку ринку

праці. Такі джерела дозволять забезпечити достовірність, різноманітність і актуальність представленої інформації, що є критично важливим у процесі прийняття учнями зважених рішень щодо майбутньої професійної траєкторії. Корисним також може бути залучення відеоконтенту, що демонструє реальні приклади робочих процесів у різних галузях. Це можуть бути профорієнтаційні відео, записи онлайн-екскурсій, а також інтерв'ю з представниками професій, які є популярними серед молоді. Наприклад, «Лекції успішних практиків» від Благодійної організації «Школа майбутнього» (див. додаток Д) [27]. Необхідним стане й формування дискусійного простору, де учасники можуть висловити власні думки щодо престижу, складнощів чи привабливості тієї чи іншої професії. Наприклад, у форматі міні-дебатів.

Науково обґрунтована просвітницька діяльність у межах такого блоку дозволить не лише озброїти учнів знаннями, а й зменшити тривожність, пов'язану з невизначеністю майбутнього. Ознайомлення з реальними можливостями надасть змогу співвіднести власні прагнення з наявними умовами й, таким чином, сформуванню реалістичну модель професійного самовизначення. Третій блок виступає важливим інструментом інтеграції особистісних ресурсів учнів із об'єктивними умовами професійного середовища, сприяючи формуванню обґрунтованого й мотивованого підходу до вибору майбутньої освітньо-професійної траєкторії.

Однією з ключових складових ефективної профорієнтаційної підтримки є й створення умов для глибокого осмислення учасниками власної унікальності, що передбачає інтеграцію особистісно орієнтованого підходу, рефлексії та візуалізації внутрішнього досвіду. Четвертий блок програми передбачає поглиблену роботу із самопізнанням учасників. Його заплановано впроваджувати після етапів знайомства та ознайомлення зі світом професій, коли учасники вже набули базового розуміння тематики

та можуть бути налаштовані на глибшу саморефлексію. У межах цього блоку передбачено завдання, спрямовані на дослідження особистісних рис, цінностей, інтересів і життєвих орієнтирів. Планується використання вправ на самоспостереження, які сприятимуть усвідомленню учасниками власних ресурсів, сильних сторін та індивідуальних потенціалів. Ефективною також може стати візуалізація майбутнього через створення символічних зображень, колажів, коротких есе або презентацій, що дозволяють учням уявити себе у професійній ролі. На даному етапі важливо забезпечити як індивідуальні, так і групові форми роботи. Варто підкреслити важливість безпечного середовища, в якому учасники зможуть вільно ділитися власними відкриттями, при цьому зберігаючи право залишити щось лише для себе. Обов'язковим є дотримання принципів добровільності, етичності та підтримки. Важливо, аби фасилітатор на цьому етапі виступав як чуйний модератор і партнер у процесі самопізнання, створюючи простір не лише для аналізу, а й для прийняття себе, формування позитивного ставлення до власної індивідуальності. Заохочення, гумор, приклади з життя та підтримка з боку групи посилюють емоційне включення та формують позитивне ставлення до процесу. У підсумку, четвертий блок виконуватиме не лише освітню, а й мотиваційно-рефлексивну функцію, допоможе підліткам глибше зрозуміти власні внутрішні орієнтири, усвідомити сильні сторони, побачити перешкоди та ресурси, необхідні для професійного вибору, що є критично важливим на етапі становлення особистості та прийняття рішень щодо майбутнього.

Також, одним із ключових напрямів ефективної профорієнтаційної роботи зі старшокласниками є ознайомлення молоді з актуальними трансформаціями на ринку праці та формування навичок критичного аналізу професійних перспектив. З огляду на це, вважаємо логічним впровадження окремого блоку, присвяченого тенденціям розвитку світу праці, затребуваним компетентностям і навичкам, а також стратегічному

мисленню щодо особистісної професійної траєкторії. У межах блоку, присвяченого ознайомленню зі світом професій, програмою передбачається використання візуальних та динамічних матеріалів, зокрема відеоекскурсій до підприємств, інтерв'ю з представниками інноваційних галузей та презентацій освітніх сервісів. Ці ресурси мають сприяти формуванню в учасників реалістичного уявлення про професійну діяльність та її особливості. Подальшим етапом у реалізації змісту блоку є впровадження інтерактивних завдань, орієнтованих на розвиток медіаграмотності та критичного мислення. Зокрема, учням буде запропоновано порівнювати описи однієї професії на різних онлайн-платформах, аналізувати професійні блоги, а також виконувати завдання, спрямовані на виявлення стереотипів та так званих «професійних міфів». Також важливою складовою блоку є зосередження на розвитку soft skills і трансфертних навичок, адже багато учнів не усвідомлюють їх значущості для успішної професійної реалізації. З цією метою у програмі заплановано ознайомлення учасників із поняттями міждисциплінарних і гнучких умінь, розкриття їхнього практичного значення в сучасному світі праці. Передбачено застосування інтерактивних методів для самодіагностики й розвитку цих навичок, зокрема міні - тренінгів з комунікації та вправи «Мої гнучкі навички в дії». Доцільним є також включення обговорень на теми «професійної моди», впливу стереотипів і очікувань родини. Такі розмови важливі для формування особистісної позиції, усвідомлення внутрішніх цінностей та подолання зовнішнього тиску під час вибору професії. Не менш важливим є формування стійкої установки на навчання впродовж життя. Підлітки повинні усвідомити, що вибір професії - це не разовий акт, а тривалий шлях, на якому варто постійно оновлювати знання, адаптуватися до змін та переосмислювати свої цілі. У цьому контексті варто ознайомити учнів із ресурсами для самонавчання, наприклад «Prometheus», «Coursera», «EdEra» та показати приклади адаптивних кар'єр

[30]. Таким чином, реалізація блоку, присвяченого тенденціям ринку праці, має не лише інформаційну, а й світоглядну функцію: вона сприятиме формуванню відповідального ставлення до майбутнього, вмінню приймати обґрунтовані рішення та розвиватиме навички, що залишаються актуальними навіть за умови професійних трансформацій. Фахівець із соціальної роботи, який виступатиме в ролі модератора групи, має бути не лише поінформованим щодо актуальних трансформацій на ринку праці, а й володіти чутливістю до запитів і сумнівів, з якими приходять підлітки. Це передбачає постійну актуалізацію знань, відкритість до нових тенденцій у сфері профорієнтації та здатність адаптувати зміст групової взаємодії до потреб конкретної цільової аудиторії.

Завершальний блок онлайн-групи є критично важливим компонентом у структурі всієї профорієнтаційної роботи, оскільки саме він виконуватиме функцію підсумкового етапу, спрямованого на консолідацію набутого досвіду, актуалізацію внутрішньої мотивації та формування практичних стратегій особистісного і професійного розвитку. Змістова наповненість даного етапу має забезпечити учням відчуття завершеності процесу, віри у власні сили, а також чітке бачення подальших дій. Фахівцям, які планують реалізацію подібного блоку, варто насамперед зосередитися на створенні атмосфери підтримки, позитивного емоційного підкріплення та визнання зусиль кожного учасника. Це особливо важливо для підліткового віку, коли процес професійного самовизначення часто супроводжується внутрішніми сумнівами, страхами щодо майбутнього та нестачею впевненості у власному потенціалі. Ефективним інструментом на даному етапі може бути вправа зі складання «дорожньої карти» професійного розвитку, яка передбачає поетапне планування конкретних дій (наприклад, вивчення певного предмета, проходження профільних курсів, участь у майстер - класах або спілкування з представниками професійної спільноти). Така робота сприятиме розвитку навичок

стратегічного мислення, постановки цілей, самоорганізації та відповідальності за власний вибір. Доцільно також інтегрувати мотиваційні практики, які активізують внутрішні ресурси, знижують тривожність і посилюють настанову на розвиток. Важливо залучати історії успіху відомих або близьких за віком осіб, що дозволяє підкріпити теоретичну інформацію реальними прикладами, з якими легко себе ідентифікувати. Також корисною може бути організація міні- воркшопів або фасилітованих дискусій, під час яких учні могли б ділитися особистими відкриттями, труднощами та висновками, зробленими у процесі участі в групі. Це забезпечить не лише інтеграцію досвіду, але й розвиток комунікативних навичок, емпатії та соціальної підтримки в колективі. Водночас надважливо бути уважним до індивідуальних потреб учасників: надати можливість додаткового індивідуального супроводу, якщо хтось із підлітків не відчуватиме готовності до самостійного планування. Загалом, реалізація шостого блоку вимагає від фахівця- модератора високого рівня емоційної чутливості, здатності фасилітувати процес планування та стимулювати внутрішню відповідальність учня за власну освітню та професійну траєкторію. Саме такий підхід дозволить завершити груповий процес логічно, з орієнтацією не лише на результат, але й на збереження позитивної емоційної динаміки та внутрішнього ресурсу [25].

Запропонована в підрозділі програма онлайн-групи профорієнтаційної підтримки школярів була створена з урахуванням сучасних науково-методичних підходів, актуальних нормативних положень щодо профорієнтаційної роботи та результатів попереднього емпіричного дослідження. Її змістова структура базується на принципах поетапності, рефлексивності, добровільності, індивідуалізації, психологічної безпеки та інтеграції просвітницьких, мотиваційних і діагностичних компонентів. Кожен із тематичних блоків програми не лише логічно вибудовує процес підтримки професійного самовизначення, а й

передбачає створення умов для формування довіри, підвищення внутрішньої мотивації та розвитку суб'єктної позиції в учасників.

Ця програма стала основою для подальшої апробації онлайн-групи як інноваційної форми соціально-педагогічної роботи, спрямованої на супровід підлітків у період професійного вибору. В межах емпіричного дослідження вона була представлена соціальним педагогам закладів освіти, учні яких брали участь в опитуванні, а також класним керівникам школярів, що долучились до пілотної онлайн-групи. Відгуки педагогічних фахівців свідчили про високу актуальність запропонованої програми, її змістову гнучкість і практичну цінність, що дозволяє адаптувати напрацювання до конкретного освітнього середовища та запитів учнів.

У перспективі зазначена програма має потенціал бути інтегрованою в широку практику соціальної роботи зі школярами та молоддю, виступаючи ефективним інструментом не лише для профілактики професійної дезадаптації, а й для підтримки особистісного розвитку підлітків в умовах цифрової трансформації соціального середовища.

Висновки до розділу 2

Другий розділ роботи присвячено обґрунтуванню методології емпіричного дослідження, аналізу початкового рівня професійного самовизначення школярів, а також розробці цілісної програми онлайн - групової підтримки, спрямованої на супровід цього процесу. Реалізація першого етапу дослідження дала змогу охопити ключові компоненти професійного вибору старшокласників - поінформованість, особистісні схильності та мотивацію до досягнення цілей - через комплекс діагностичних методик, адаптованих до потреб учнівської молоді.

Отримані результати засвідчили, що значна частина респондентів стикається з невизначеністю, нестачею інформації та недостатнім досвідом

участі у профорієнтаційних заходах. При цьому зберігається високий рівень інтересу до власного майбутнього, готовність до самопізнання та відкритість до зовнішньої підтримки. Ці дані стали підґрунтям для створення програми онлайн-групи підтримки, яка інтегрує просвітницькі, рефлексивні та мотиваційні компоненти з метою формування відповідального ставлення до вибору професії.

Запропонована програма була представлена як методичне рішення для апробації нових форм соціально-педагогічного супроводу школярів. Її зміст і структура спираються на принципи безпечної взаємодії, поетапності, добровільності та індивідуалізації, що забезпечує релевантність формату цифрової групи до викликів сучасної освіти та запитів учнівської молоді.

У підсумку, результати першого етапу дослідження не лише окреслили ключові проблемні зони в професійному самовизначенні школярів, а й стали основою для впровадження практико-орієнтованих інструментів підтримки. Розроблена програма онлайн-групи, презентована в межах цього розділу, є логічним завершенням аналітичної частини дослідження та перехідним етапом до її подальшої апробації, результати якої висвітлено в наступному розділі.

РОЗДІЛ III.
АПРОБАЦІЯ ПРОГРАМИ ОНЛАЙН-ГРУПИ ПІДТРИМКИ
ШКОЛЯРІВ: ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВПЛИВ НА
ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ

3.1. Апробація онлайн-групи як форми підтримки школярів у процесі професійного самовизначення

Отримані на першому етапі дослідження емпіричні дані підтвердили наявність системної потреби в якісній профорієнтаційній підтримці школярів, здатній враховувати їхні індивідуальні особливості та водночас відповідати динаміці сучасного освітнього й цифрового середовища. Виражена зацікавленість учнів у дієвих, доступних і змістовних формах професійної орієнтації засвідчила актуальність створення новітніх інструментів соціально-педагогічної допомоги.

У відповідь на виявлені потреби була розроблена авторська програма онлайн-групи, що об'єднала просвітницький, мотиваційний, рефлексивний та ресурсний компоненти у цілісну систему роботи з підлітками. Програма

передбачала етапність, гнучкість, психологічну безпеку та принцип добровільної участі, що забезпечувало її адаптивність до реалій цифрової комунікації та запитів старшокласників.

З метою перевірки ефективності запропонованої програми, її життєздатності у практичному вимірі, нами було організовано апробацію онлайн-групи профорієнтаційної підтримки. Апробація передбачала послідовну реалізацію змістових блоків програми у реальній роботі з цільовою аудиторією - учнями старших класів, які виявили інтерес до процесу професійного самовизначення та мали різний рівень сформованості відповідних знань, умінь і мотивацій.

Досвід реалізації онлайн-групи, рівень активності та залученості учасників, а також якісні спостереження за динамікою групової взаємодії дозволили нам здійснити глибший аналіз можливостей цього формату, його переваг і потенційних труднощів. Нижче подано опис практичного впровадження програми та її ключових результатів.

До вибірки увійшли 15 учнів 10-х класів з числа 80-ти респондентів нашого дослідження. З урахуванням організаційних умов та інтересів самих школярів, група сформувалась з представників трьох різних класів на добровільних засадах. Попередньо учні отримали усну інформацію про цілі, завдання, формат роботи та гарантії конфіденційності, а також було отримано згоду адміністрації навчального закладу та класних керівників на участь школярів в онлайн-групі. Для проведення групової взаємодії використовувався популярний серед учнів онлайн-месенджер, який забезпечив легкий доступ, можливість спілкування у зручному темпі та використання різних форматів контенту. Протягом двох місяців онлайн - група проходила шість послідовних блоків, які склалися з елементів самопізнання, ознайомлення з професійною сферою, розвиток мотиваційної складової та підтримку свідомого професійного вибору. Надалі ми хочемо детальніше описати кожен окремий блок онлайн-групи

для глибшого розкриття її структури, змісту та специфіки впливу на процес професійного самовизначення старшокласників.

Перший блок онлайн-групи підтримки тривав один тиждень, мав установчу функцію і був спрямований на формування психологічно безпечного, відкритого та емпатійного простору для взаємодії учасників. Враховуючи специфіку вікової групи, актуальність теми професійного самовизначення та онлайн-формат роботи, особливу увагу було приділено створенню умов, які сприяють довірі, емоційному розслабленню, включеності та початковій мотивації до участі в процесі. Основною метою блоку стало встановлення первинного контакту між учасниками, зниження напруження, пов'язаного з новим досвідом групової взаємодії, а також актуалізація інтересу до тематики власної професійної ідентичності. На цьому етапі реалізовувалися такі завдання:

- знайомство учасників між собою та з фасилітатором;
- виявлення спільних очікувань і потреб;
- формування позитивного ставлення до участі в групі;
- обговорення загальних правил взаємодії.

Одним з компонентів даного блоку було спільне створення правил групової взаємодії, у межах якого учасники мали змогу висловити свої очікування щодо стилю спілкування, меж приватності, прийнятної поведінки та санкцій у разі їх порушення (див. додаток Г). Такий підхід сприяв розвитку відповідальності, взаємоповаги та суб'єктності учнів, а також підвищував рівень психологічного комфорту в межах онлайн - спілкування. Фасилітатор виступав у ролі модератора діалогу та одночасно як безпечна фігура, що задає тон і підтримує динаміку взаємодії. Учасникам було запропоновано виконати завдання знайомства в інтерактивному форматі, що дозволило поєднати особистісний підхід із профорієнтаційним фокусом. Отже, перший блок виконав функцію стартової адаптації до формату онлайн-групи, створив основу для

подальшого глибшого опрацювання теми професійного самовизначення, а також сприяв становленню внутрішньої мотивації до участі в повноцінному груповому процесі.

Другий блок онлайн-групи тривав тиждень, мав на меті поглибити самопізнання учнів як ключову умову для формування свідомого ставлення до майбутнього професійного вибору. Цей етап став логічним продовженням попереднього блоку: якщо перша фаза була присвячена налагодженню контактів і формуванню мотивації, то другий блок спрямував увагу учасників на індивідуальне осмислення власних особистісних якостей, здібностей, інтересів і ціннісних орієнтацій. У межах блоку учасники мали змогу виконувати завдання, що стимулюють саморефлексію, розвиток самосвідомості та вміння бачити себе як унікальну особистість зі своїм набором рис, сильних сторін і потенціалу. Зокрема, було запропоновано: описати власні досягнення, створити візуальну мапу інтересів; уявити і описати «ідеальний день майбутнього». Особлива увага приділялась візуалізації життєвих цілей і прагнень, що дало змогу актуалізувати внутрішню мотивацію та побачити особистісні орієнтири, які можуть стати опорою для подальшого професійного планування. Участь у таких вправах допомогла школярам структурувати власні уявлення про себе, побачити свої сильні сторони та визначити, що для них має значення в житті й майбутній діяльності. Групова взаємодія цього блоку реалізовувалась як у форматі індивідуальних завдань, так і у малих обговорювальних підгрупах у чатах або на спільних онлайн -дошках, де учасники могли ділитися думками, підтримувати одне одного й отримувати зворотний зв'язок. Такий формат сприяв розвитку емпатії, рефлексивності й взаємоповаги, а також підсилював відчуття значущості особистої думки кожного учасника. Отже, другий блок виконав діагностично-мотиваційну функцію: він не лише сприяв глибшому розумінню учнями власної індивідуальності, а й допоміг усвідомити

важливість особистих ресурсів і внутрішніх переконань у процесі професійного самовизначення. Учасники почали розглядати себе як активних суб'єктів вибору, здатних не просто обирати із зовнішньо заданого переліку професій, а будувати свій шлях на основі внутрішніх прагнень і унікальності.

Третій тематичний блок онлайн-групи тривав два тижні, був спрямований на формування в учасників цілісного уявлення про сучасний світ професій та відповідні освітні маршрути, які можуть забезпечити доступ до бажаних сфер діяльності. Враховуючи актуальні потреби старшокласників у профорієнтаційній інформації, цей етап мав чітко виражену просвітницьку функцію, акцентуючи увагу як на об'єктивних характеристиках професій, так і на суб'єктивному співвіднесенні їх з індивідуальними інтересами й можливостями учнів. У межах цього блоку учасники знайомилися з: класифікацією професій за типом діяльності, умовами праці, вимогами до особистості, ключовими тенденціями розвитку ринку праці в Україні та за кордоном, динамікою затребуваності окремих спеціальностей у різних галузях, прикладами нестандартних або нових професій, що виникають внаслідок цифровізації, глобалізації та соціальних трансформацій. Особливу увагу було приділено освітнім траєкторіям, які ведуть до здобуття певної професії: учні отримали інформацію про структуру системи освіти, особливості вступу, навчання, умови та перспективи подальшого працевлаштування у професійно-технічних, фахових передвищих і вищих закладах освіти. Учасники мали змогу ознайомитися з віртуальними екскурсіями до навчальних закладів і підприємств, переглянути відео-інтерв'ю з фахівцями різних галузей (див. додаток Д), а також долучитися до інтерактивних вправ які допомагали зіставити особисті вподобання з реальними професійними напрямками. Крім того, учасники мали можливість поставити запитання щодо конкретних освітніх програм, умов вступу, форм навчання та подальших перспектив. У

групових обговореннях учні обмінювалися думками, ділилися своїм досвідом та міркуваннями, що сприяло підвищенню їхньої рефлексивної активності та залученості до теми професійного самовизначення. Таким чином, третій блок виконав інформаційно-просвітницьку функцію, сприяв розширенню уявлень учнів про світ професій і шляхи досягнення професійної мети, а також створив умови для більш реалістичного й усвідомленого підходу до планування майбутнього. Формування адекватного інформаційного поля, у свою чергу, стало важливим чинником активізації пізнавального інтересу та професійної мотивації учасників онлайн-групи.

Четвертий блок онлайн-групи тривав два тижні, був орієнтований на поглиблене усвідомлення учнями власного внутрішнього світу, зокрема особистісних характеристик, пріоритетних цінностей, професійних інтересів, здібностей і життєвих орієнтирів. Саме ці компоненти відіграють провідну роль у процесі професійного самовизначення, оскільки слугують фундаментом для співвіднесення індивідуальних якостей із вимогами конкретних професій і умовами їх реалізації. У межах цього блоку учасники школярам було запропоновано низку вправ на самоспостереження, таких як «Мое ідеальне робоче середовище», що допомогло виявити приховані ресурси та ціннісні орієнтири (див. додаток Е). У безпечному та доброзичливому просторі групи учасники ділилися своїми відкриттями, отримували зворотний зв'язок і підтримку, що створювало умови для зміцнення психологічної безпеки та довіри. Особливу увагу в цьому блоці було приділено творчим завданням із символічним змістом, які стимулювали уяву та сприяли емоційному зануренню у власне бачення майбутнього. Наприклад, учні створювали візуальні колажі на тему «Я в професії», малювали «ресурсне дерево», складали короткі есе або діалоги з майбутнім «Я». Отже, четвертий блок виконав важливу функцію глибокого самопізнання, що є ключовим у

процесі професійного вибору. Він допоміг учням сформувати більш цілісне уявлення про себе, підвищити рівень самоприйняття, зміцнити внутрішню мотивацію та закласти психологічну основу для свідомого та відповідального прийняття професійного рішення.

П'ятий блок онлайн-групи тривав 2 тижні, його було спрямовано на ознайомлення школярів із реаліями та тенденціями сучасного ринку праці, актуальними та перспективними професіями, а також затребуваними в умовах змін компетенціями. Його метою було не лише надати учасникам структуровану й достовірну інформацію про професійне середовище, а й сформувати навички критичного осмислення, що дозволяють співвідносити зовнішні вимоги з особистими цінностями, здібностями та цілями. У рамках блоку учасники знайомилися з трендами розвитку професійного середовища, зокрема автоматизацією, цифровізацією, трансформацією зайнятості, глобалізаційними викликами. Обговорювалися явища «професій, що зникають» і «професій майбутнього», а також роль гнучких (soft skills) та трансферних навичок, що дозволяють ефективно адаптуватися до нових умов і змінювати професійну траєкторію протягом життя. Змістове наповнення блоку включало перегляд відеоеккурсій, профорієнтаційних платформ та інтерв'ю з фахівцями різних сфер, виконання аналітичних вправ та участь в обговореннях, де акцент робився на формуванні реалістичного бачення професійної самореалізації. Окрему увагу приділено аналізу джерел інформації: учні навчалися відрізняти надійні джерела від маніпулятивних, виявляти приховану рекламу, критично оцінювати вплив популяризації окремих професій у соцмережах. Обговорювалися соціальні упередження щодо так званої «престижності» професій, а також вплив батьківських очікувань, модних тенденцій і стереотипів на професійний вибір підлітків. Передостанній блок онлайн-групи виконав просвітницько-аналітичну функцію: він не лише розширював уявлення учнів про професійні можливості в умовах

сучасності, а й сприяв розвитку критичного мислення, медіаграмотності та готовності приймати виважені рішення, орієнтовані на особистісний сенс і довгострокову професійну стабільність.

Шостий блок став завершальним, тривав один тиждень, його було присвячено підсумуванню пройденого учасниками шляху, актуалізації особистісних ресурсів, осмисленню внутрішньої мотивації та плануванню подальших кроків у напрямку професійного самовизначення. Його структура передбачала створення умов для інтеграції отриманих знань, переживань і відкриттів у цілісне бачення власного кар'єрного шляху. Метою цього блоку стало закріплення результатів попередніх етапів роботи, формування стійкого відчуття впевненості у власному потенціалі та підтримка процесу переходу від рефлексії до активних дій. Учасникам було запропоновано індивідуально визначити свої сильні сторони, окреслити актуальні внутрішні та зовнішні ресурси, які можуть бути залучені для досягнення професійних цілей, а також створити «дорожню карту розвитку» - персоналізований план дій на найближчу перспективу. Особливий акцент у межах цього блоку було зроблено на розвитку стратегічного мислення, навичок самоорганізації, постановки цілей та саморефлексії. Робота включала виконання вправ на візуалізацію майбутнього, мотиваційні практики, міні-воркшопи з планування, а також обговорення реальних історій людей, які реалізували себе у професіях, що відповідали їхнім цінностям і прагненням. Останній блок виконував функцію інтеграції та зміцнення результатів групової взаємодії, надаючи учасникам інструменти для самостійного подальшого розвитку та підтримуючи становлення школярів як суб'єктів власного професійного вибору.

Хочемо зауважити, що зміст онлайн-блоків у межах онлайн-групи не був чітко регламентованим, а навпаки, змінювався та адаптувався відповідно до динаміки самої групи, настрою її учасників, актуальних

запитів і тем, які спонтанно виникали в процесі взаємодії. Такий підхід вимагав від ведучого гнучкості, уважності до індивідуальних потреб, а також здатності змінювати темп, зміщувати фокус чи поглиблювати окремі аспекти за потреби. Однак саме така адаптивність, на нашу думку, і стала однією з ключових умов підвищення ефективності цієї форми підтримки. Онлайн-група перестала бути лише місцем для передачі інформації, вона стала простором живої, емпатійної взаємодії, де кожен учень міг знайти відгук на власні переживання, розширити уявлення про себе і свій шлях. Гнучка структура дозволила поєднати інформативність із підтримкою, а плановість із відкритістю до змін. Саме завдяки цьому формат набув справжнього розвивального потенціалу в контексті професійного самовизначення школярів.

Також, не дивлячись на те, що основний акцент у реалізації онлайн-групи підтримки було зроблено саме на дистанційній взаємодії, учасникам також пропонувалися окремі форми офлайн-активностей. Вони не були обов'язковими елементами програми, однак реалізовувалися на добровільних засадах, з урахуванням мотивації, інтересів та індивідуальних можливостей учнів. Метою таких ініціатив було розширення практичного досвіду школярів, створення умов для безпосереднього знайомства з освітніми та професійними середовищами, а також підсилення ефекту занурення у процес професійного самовизначення. Так, двоє учасників групи взяли участь у профорієнтаційному заході «КНУ Ехро -2024», що проходив на базі Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Як фахівчиня із соціальної роботи, я супроводжувала школярів під час події, надаючи інформаційну підтримку та допомагаючи зорієнтуватися серед представлених напрямів навчання. Особливу увагу було приділено спеціальностям соціогуманітарного спрямування, що дозволило учасникам не лише краще зрозуміти структуру вищої освіти, а й співвіднести побачене з власними інтересами та очікуваннями (див.

додаток Є). Таким чином, додаткові офлайн-активності виконували функцію практичного доповнення до онлайн-формату, сприяючи закріпленню знань, формуванню реалістичного уявлення про освітні та професійні можливості та підсилюючи загальний вплив програми на процес особистісного та кар'єрного самовизначення.

Підсумовуючи результати апробації, можемо стверджувати, що запропонована модель онлайн-групи підтримки школярів у процесі професійного самовизначення продемонструвала свою ефективність як інноваційна, доступна та адаптивна форма взаємодії зі старшими школярами. Послідовна реалізація тематичних блоків, побудованих на принципах добровільності, емпатійності, практичної цінності та залучення учнів до активного рефлексивного процесу, дозволила не лише підвищити рівень поінформованості й мотивації учасників, але й створити сприятливі умови для подальшого усвідомленого професійного вибору. Успішна онлайн-робота, орієнтація на інтереси і запити підлітків, а також дотримання етичних стандартів і принципів безпечного середовища стали важливими чинниками, що зумовили позитивну динаміку у формуванні суб'єктної позиції школярів. Отримані результати лягли в основу методичних рекомендацій, викладених у наступному підрозділі.

3.2. Результати другого етапу дослідження

Другий етап емпіричного дослідження було проведено з метою вивчення динаміки змін у рівні професійного самовизначення школярів після участі частини респондентів в онлайн-групі підтримки. Повторне обстеження здійснювалося за тією самою схемою та з використанням ідентичного діагностичного інструментарію, що й на першому етапі: авторського анкетування, опитувальника Дж. Голланда та методики Т. Елерса. Такий підхід дозволив забезпечити валідність і порівнюваність результатів у часовій перспективі. У дослідженні повторно взяли участь усі 80 респондентів, серед яких 15 учнів були залучені до роботи онлайн-

групи, організованої між двома хвилями збору даних. Це дало змогу не лише виявити загальні тенденції, а й оцінити потенційний вплив запропонованої форми профорієнтаційної підтримки на зміну рівня поінформованості, мотивації та усвідомленості у виборі професійної траєкторії.

Нижче представлено результати повторної діагностики, а також зіставлення отриманих показників з результатами першого етапу, що дозволяє проаналізувати зміни у структурі професійного самовизначення старшокласників та ефективність реалізованого втручання.

Одним із показників, за якими відслідковувалася динаміка змін після впровадження онлайн-групи підтримки, стали відповіді респондентів на запитання щодо участі в профорієнтаційних заходах поза межами школи. Результати повторного анкетування виявили помітне зростання обізнаності та включеності учнів у цю сферу. Якщо під час першої хвилі опитування лише 2,5% зазначили свою участь у позашкільних профорієнтаційних заходах, то на другому етапі цю відповідь обрали вже 26,25%. До цієї категорії входять 15 учнів - учасників онлайн-групи підтримки, реалізованої між двома етапами дослідження, що безпосередньо підтверджує їхню включеність у зовнішню профорієнтаційну взаємодію. Ще 2 респонденти вже мали такий досвід і на момент першого етапу дослідження, а 4 учні (5% від загальної вибірки), які не входили до складу онлайн-групи, вперше зазначили про участь у профорієнтаційних заходах поза межами школи. Це дозволяє припустити, що в цих учнів сформувався або посилювався інтерес до теми професійного самовизначення, можливо, під впливом загального залучення до дослідницького процесу або через спілкування з однолітками, які вже брали участь у таких активностях. Таке зростання не лише кількісне, а й якісне, адже свідчить про підвищення усвідомленості й ініціативності школярів у пошуку ресурсів для побудови власного професійного майбутнього.

Повторні відповіді респондентів щодо участі у профорієнтаційних заходах

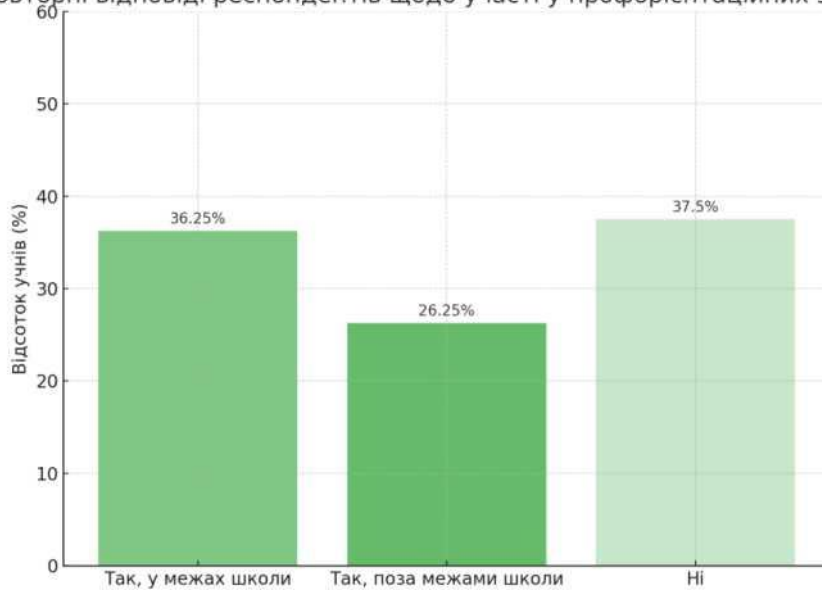

Рис. 3.1. Розподіл відповідей респондентів, щодо участі у профорієнтаційних заходах (на другому етапі дослідження)

Аналіз відповідей на п'яте запитання «Чи відчуваєте Ви, що маєте достатньо інформації для усвідомленого вибору майбутньої професії?» повторного анкетування свідчить про помірне, але чітке зниження рівня інформаційного дефіциту серед учнів, що можна інтерпретувати як позитивний ефект реалізованої профорієнтаційної інтервенції. Якщо на першому етапі 33,7% респондентів зазначали про відсутність достатньої інформації, то після участі частини школярів в онлайн-групі підтримки цей показник зменшився до 20%. Водночас частка учнів, які вважають, що вже мають достатній обсяг знань для прийняття професійного рішення, зросла до 23,75%. Це дозволяє припустити, що участь в онлайн-групі, а також загальне занурення в тему професійного самовизначення у ході дослідження, сприяли формуванню більш чіткого бачення свого кар'єрного шляху. Найбільш чисельною залишилася категорія учнів, які потребують додаткової інформації - 56,25%, що вказує на збереження високого попиту на якісну профорієнтаційну підтримку. Загальна динаміка відповідей демонструє посилення когнітивної складової професійного самовизначення та підтверджує доцільність подальшого розвитку програм інформаційної та

консультативної підтримки школярів.

Хочемо звернути увагу на якісну зміну у відповідях респондентів на запитання: «Назвіть професію або сферу діяльності, яку Ви розглядаєте для себе». Якщо на першому етапі значна частина відповідей була невизначеною або повторювала найтипівіші професійні орієнтири (наприклад: IT-спеціаліст, психолог, дизайнер, блогер), то за результатами другого анкетування спостерігається розширення спектру згаданих професій, а також зростання конкретності та усвідомленості у відповідях. Серед нових варіантів, які не були представлені на першому етапі, учні зазначали такі професії, як: нейропсихолог, соціальний підприємець, фандрейзер, діджитал-маркетолог, відеомонтажер. Зміна характеру відповідей може бути частково пов'язана з участю частини респондентів в онлайн-групі підтримки, де одним із компонентів було ознайомлення зі світом сучасних професій, обговорення нетипових кар'єрних шляхів, а також завдання на самостійне вивчення актуальних спеціальностей. Крім того, зростання різноманіття відповідей може свідчити про посилення рефлексивної активності учнів, а також про підвищення інтересу до власної самореалізації в суспільно значущих або креативних сферах. Це ще раз підкреслює важливість створення умов, у яких школярі мають доступ до сучасної, зрозумілої та мотиваційної профорієнтаційної інформації.

Крім основного блоку запитань нашої власної анкети, для учнів, які брали участь в онлайн-групі підтримки, було включено додаткові запитання на другому етапі дослідження, спрямований на з'ясування ефективності впровадженої форми профорієнтаційної взаємодії. Запитання стосувалися суб'єктивного досвіду участі в групі, відчуття користі та впливу на особистісне бачення професійного майбутнього. Аналіз відповідей на перше додаткове запитання: «Чи отримали Ви нову корисну інформацію під час участі в онлайн-групі підтримки?», адресоване учасникам онлайн-групи підтримки, свідчить про високу оцінку

інформативного компонента реалізованої програми. Зокрема, переважна більшість респондентів 86,7% зазначила, що отримала нову корисну інформацію в процесі участі у групі. Ще 13,3% учнів відповіли «частково», що також свідчить про часткове оновлення чи доповнення вже наявних знань. Жоден із респондентів не вказав, що участь у групі не була для нього інформативною. Ці результати дозволяють зробити висновок про ефективність когнітивної складової групової взаємодії, зокрема щодо ознайомлення учнів із сучасним ринком праці, різноманіттям професій, алгоритмами самопізнання та ключовими чинниками свідомого вибору кар'єрної траєкторії. Високий відсоток позитивних відповідей підтверджує, що обрана форма соціально- педагогічної підтримки має практичну цінність і профілактичний потенціал у сфері професійного самовизначення старшокласників.

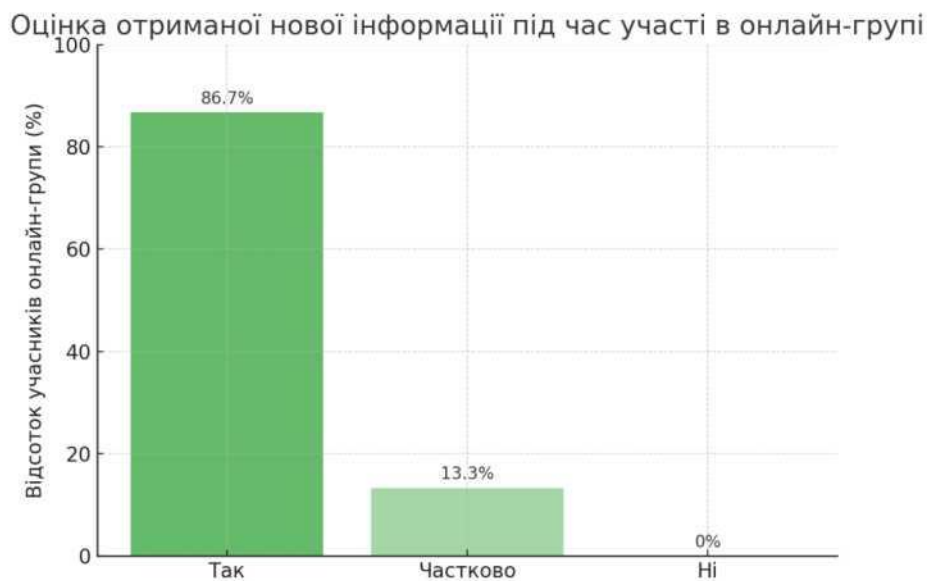

Рис 3.2. Відповіді респондентів, що брали участь в онлайн групі на запитання про отримання користі від участі в групі

Після аналізу результатів повторного анкетування, яке засвідчило зростання рівня поінформованості учнів, розширення уявлень про професійні можливості та підвищення внутрішньої готовності до свідомого

вибору, доцільно звернутися до результатів опитувальника професійної спрямованості Дж. Голланда. На другому етапі дослідження було проведено повторне застосування даного опитувальника з метою аналізу можливих змін у домінуючих типах професійних інтересів серед респондентів після реалізації профорієнтаційної онлайн-групи та загального впливу участі в дослідницькому процесі. Отримані результати виявили загальну сталість розподілу типів, однак були зафіксовані деякі позитивні зрушення в бік усвідомленішого професійного вибору та розширення уявлень учнів про потенційні сфери самореалізації. Так, соціальний тип залишився провідним і після повторного опитування, його зазначили 20 учнів (25%). Незначне зменшення частки респондентів у цій категорії може бути пов'язане з появою нових професійних орієнтирів у частини школярів, які, взявши участь в онлайн-групі, відкрили для себе менш традиційні сфери. Дослідницький тип, навпаки, виявив тенденцію до зростання: його обрали 15 респондентів (18,75%). Це можна пояснити активізацією інтересу до науково-аналітичної діяльності, що підкріплюється і змістом окремих занять онлайн -групи, зокрема темами пізнання себе, роботи з інформацією та пошуку логічних зв'язків. Реалістичний тип залишився на другій позиції, його зазначили 15 учнів (18,75%), що свідчить про стабільність інтересу до практичної діяльності. Проте одночасно спостерігається незначне зміщення акценту в бік техніко - інтелектуального напрямку, що також кореспондує зі зростанням дослідницької орієнтації. Цікавою є позитивна динаміка в категорії підприємницького типу, на другому етапі його обрали 11 учнів (13,75%). Це свідчить про підвищення інтересу до сфери самозайнятості, ініціативності та бізнесу, ймовірно, як результат обговорення сучасних форматів роботи (фриланс, стартапи, цифровий маркетинг) під час онлайн-групи. Художній тип зберіг відносну стабільність - 10 учнів (12,5%). Незважаючи на незначне зниження, це вказує на сталість інтересу до

творчих професій серед певної частини учнівської молоді. Найменші коливання спостерігалися у категорії конвенційного типу, його зазначили 9 респондентів (11,25%), як і на попередньому етапі. Це свідчить про те, що інтерес до регламентованої, адміністративної діяльності не зазнав істотних змін.

Рис 3.3. Розподіл професійних типів за опитувальником Дж.Голланда серед респондентів дослідження (на другому етапі дослідження)

У підсумку можна констатувати, що участь в онлайн-групі сприяла розширенню спектру професійних інтересів частини учнів, зокрема за рахунок інтелектуально-дослідницького та підприємницького напрямів. Водночас провідні тенденції залишаються стабільними, що свідчить про наявність особистісно зумовлених професійних уподобань і відносну структурованість уявлень старшокласників про своє майбутнє.

У продовження аналізу структурних компонентів професійного самовизначення учнів, після повторного опрацювання анкетних даних та оцінки професійних інтересів за опитувальником Дж. Голланда, доцільним було зосередитися на вивченні динаміки мотиваційного компонента. З цією метою на другому етапі дослідження повторно застосовувалася методика Т. Елерса, що дозволяє оцінити рівень прагнення досягати поставлених цілей,

долати труднощі, а також внутрішню установку на успіх чи уникнення невдач. Узагальнені результати другого етапу засвідчили певну позитивну динаміку. Зокрема, високий рівень мотивації до досягнення успіху було виявлено у 33,7%, що на 5% більше, ніж на першому етапі. Це дозволяє припустити, що участь в онлайн-групі, а також загальне занурення в тему професійного самовизначення, сприяли посиленню внутрішньої активності та впевненості у власних силах у частини старшокласників. Середній рівень мотивації зафіксовано у 36 учнів (45%). Це найбільша група, однак у порівнянні з результатами першого етапу (47,5%) спостерігається незначне зниження, що може свідчити про перехід частини учнів у категорію більш стабільно мотивованих або навпаки - менш впевнених у собі (відповідно до нових обставин чи роздумів). Низький рівень мотивації зазначили 21,2%, що також є меншим показником, ніж у першому зрізі 23,8%. Це може свідчити про часткове зниження рівня внутрішніх бар'єрів і сумнівів, особливо в тих респондентів, які мали змогу осмислити власні ресурси та можливості у ході профорієнтаційної роботи.

Рис 3.4 Рівень мотивації до досягнення успіху за методикою Т. Елерса (на другому етапі дослідження)

Загалом результати методики Т. Елерса на другому етапі вказують на

помірно позитивну тенденцію, яка підтверджує доцільність цілеспрямованої підтримки мотиваційної сфери старшокласників. У поєднанні з результатами повторного анкетування та даними опитувальника Дж. Г. олланда, ці показники формують повноцінне уявлення про готовність учнів до усвідомленого вибору професійного шляху та його практичної реалізації.

Підсумовуючи емпіричні дані, отримані під час повторної діагностики, доцільно виокремити кілька ключових тенденцій. По -перше, участь школярів в онлайн-групі підтримки сприяла зростанню поінформованості щодо світу професій, що підтверджується як кількісними, так і якісними зрушеннями у відповідях на анкетні запитання. Збільшення кількості учнів, які брали участь у профорієнтаційних заходах поза межами школи, зростання частки тих, хто вважає свій рівень знань достатнім для свідомого професійного вибору, а також поява більш усвідомлених і різноманітних професійних орієнтирів свідчать про активацію когнітивного рівня професійного самовизначення. По-друге, аналіз типів професійної спрямованості за опитувальником Дж. Голланда засвідчив як стабільність основних тенденцій, так і помірне розширення спектру інтересів, зокрема, зростання частки учнів з дослідницьким і підприємницьким типами. Це може свідчити про вплив групової роботи на формування нових орієнтацій, пов'язаних із самостійністю, ініціативністю та аналітичним мисленням. По-третє, позитивні зміни були зафіксовані і в мотиваційній сфері: збільшилася кількість учнів із високим рівнем мотивації до досягнення успіху, зменшилася частка респондентів з низькою внутрішньою настановою на активність. Ці дані дають підстави стверджувати, що участь у спеціально організованій формі підтримки може не лише інформувати, а й підвищувати рівень внутрішньої готовності до професійного вибору.

У комплексі отримані результати засвідчують ефективність

реалізованого підходу та підтверджують доцільність впровадження соціально-педагогічних інтервенцій, спрямованих на підтримку старшокласників у процесі професійного самовизначення. Водночас збереження високого запиту на додаткову інформацію та підтримку вказує на потребу у системному підході до розвитку профорієнтаційної роботи в закладах освіти.

3.3 Перспективи розвитку онлайн-груп як форми підтримки старших школярів в процесі професійного самовизначення

Аналіз теоретико-методологічних засад професійного самовизначення школярів, результати емпіричного дослідження та апробація онлайн-групи як форми підтримки школярів у процесі професійного самовизначення засвідчили її значущий потенціал як інноваційного засобу соціально-психологічної та соціально-педагогічної допомоги підліткам у період критично важливого вибору. Комплексна реалізація змістових блоків, інтеграція діагностичних, мотиваційних, просвітницьких і рефлексивних компонентів продемонстрували високу ефективність даної форми у сприянні формуванню суб'єктної позиції учня, підвищенню рівня усвідомленості, внутрішньої мотивації та готовності до відповідального професійного вибору.

На нашу думку, подібні онлайн-форми взаємодії потребують подальшого розвитку, зокрема через розширення спектра цільових аудиторій, удосконалення інструментів діагностики та самопізнання в онлайн-середовищі, поглиблення міждисциплінарної інтеграції у межах соціальної, психологічної та освітньої підтримки. Враховуючи динаміку цифрових технологій та зростання їхньої ролі в житті підлітків, онлайн-групи можуть стати не лише актуальним, а й сталим ресурсом профорієнтаційної роботи, що враховує індивідуальні потреби, особливості цифрової соціалізації та принципи доступності й гнучкості освітнього

простору.

З огляду на актуальні виклики, що постають перед системою освіти в умовах цифровізації, зростання емоційно-психологічного навантаження на учнів та потреби в персоналізованому підході до супроводу процесу професійного самовизначення, ми вважаємо запровадження онлайн -груп у практику діяльності соціального педагога чи фахівця із соціальної роботи в закладі освіти доцільним і перспективним напрямом розвитку.

По-перше, такий формат дозволяє розширити традиційні рамки індивідуальної або групової профорієнтаційної роботи, забезпечуючи більш гнучкий, доступний і водночас змістовний спосіб взаємодії з учнівською молоддю. Онлайн-група дає змогу охопити більшу кількість учасників, враховуючи їхній різний темп залучення, соціальну активність і психологічну готовність до обговорення складних тем. По-друге, впровадження онлайн-груп дозволяє фахівцеві в освітньому середовищі організувати багатовимірну підтримку, поєднуючи інформаційну, емоційну, мотиваційну та діагностичну складові в єдиний процес. Це створює умови для глибшого самопізнання учня, підвищує його рівень суб'єктності у прийнятті рішень щодо власного майбутнього, а також сприяє формуванню позитивної особистісної динаміки. По-третє, така форма роботи є адаптивною до умов сучасної школи, оскільки може реалізовуватись як позакласна активність, у гнучкому графіку та без надмірного навантаження на учасників. Це важливо в умовах перевантаженого навчального процесу та обмежених ресурсів для індивідуального супроводу кожного учня. До того ж, такий формат може бути особливо корисним для соціально вразливих категорій учнів, тих хто має обмежений доступ до додаткових освітніх ресурсів, не отримує належної підтримки в родині або переживає труднощі у взаємодії з однолітками. Онлайн-група може стати для них простором підтримки, спілкування й розширення соціальних горизонтів. Завдяки своїй

інтегративності онлайн-групи можуть стати інструментом міждисциплінарної взаємодії соціального педагога з психологом, класним керівником, педагогом-організатором та адміністрацією школи. Спільне планування й реалізація таких ініціатив дозволяє посилити ефект супроводу школярів, уникнути дублювання функцій та підвищити якість профорієнтаційної роботи загалом.

Отже, онлайн-група як інструмент роботи соціального педагога чи фахівця із соціальної роботи в закладі освіти має високий потенціал для впровадження, розвитку й масштабування. Вона відповідає як нормативним орієнтирам сучасної освіти, так і практичним викликам, пов'язаним із супроводом професійного самовизначення старшокласників у складному та мінливому соціальному середовищі.

Важливим напрямом подальшого впровадження онлайн-груп є їх використання у діяльності благодійних організацій та соціальних служб, які здійснюють супровід підлітків і молоді, зокрема вразливих категорій. Ці структури часто виступають не лише як провайдери соціальної підтримки, а й як ініціатори інноваційних освітньо-профілактичних форматів, орієнтованих на розвиток життєвих компетентностей.

Онлайн-групи можуть стати ефективним доповненням до комплексної роботи з такими цільовими аудиторіями, як:

- діти й підлітки з сімей у складних життєвих обставинах;
- молодь, яка виховується в інституційних закладах;
- учасники програм соціального супроводу після виходу з інтернатних установ;
- підлітки з досвідом втрати, травми чи вимушеного переселення;

У контексті благодійних організацій та соціальних служб онлайн-групи можуть:

- спрощувати доступ до допомоги, знижуючи бар'єри

(географічні, психологічні, часові) для участі підлітків у корисних ініціативах;

- виступати платформою для профілактики професійної дезадаптації, апатії, почуття безнадії та зниження віри в можливість реалізації;

поєднувати інформаційну та емоційну підтримку з інструментами розвитку рефлексії, самопізнання та формування цілей;

- служити інструментом моніторингу потреб учасників у безпечному форматі спілкування, що особливо важливо у роботі з вразливою молоддю.

Також онлайн-групи можуть бути адаптовані під конкретні контексти роботи організації, наприклад профорієнтаційні модулі у межах програм ресоціалізації, працевлаштування чи відновлення довіри до освітніх процесів серед підлітків, які втратили контакт з формальною освітою. Важливою перевагою такої форми є її гнучкість, економічність та масштабованість, що дозволяє навіть за обмежених ресурсів охоплювати значну кількість учасників, при цьому забезпечуючи якісний супровід з боку фахівців соціальної сфери.

Таким чином, використання онлайн-груп у практиці благодійних організацій та соціальних служб створює нові можливості для надання комплексної підтримки молоді в умовах турбулентності, соціальних викликів і ресурсної нестабільності. Такий підхід не лише розширює інструментарій професійної допомоги, а й посилює суб'єктність самих підлітків як активних учасників власного розвитку.

Окреслюючи подальші вектори розвитку онлайн-груп як форми соціально-педагогічної підтримки старшокласників, варто враховувати необхідність розширення партнерської взаємодії у сфері профорієнтації. Успішна реалізація таких програм вимагає не лише залучення ресурсів формальної та неформальної освіти чи державних установ, а й активної

участі зовнішніх стейкхолдерів, зокрема представників бізнес-середовища. Саме синергія соціальної роботи та корпоративного сектору здатна забезпечити практикоорієнтований характер профорієнтаційної підтримки, підвищити її адаптивність до реалій сучасного ринку праці та сформувати у молоді стійке бачення власної ролі в економічному та соціальному житті суспільства.

Відповідно ми хочемо акцентувати увагу й на тому, що сучасні тенденції у сфері соціального партнерства, корпоративної відповідальності та розвитку soft skills у молоді засвідчують зростаючу роль бізнесу в освітньо-профілактичних ініціативах, зокрема тих, що реалізуються у форматі онлайн-взаємодії. У цьому контексті перспективним напрямом розвитку онлайн-груп як форми профорієнтаційної підтримки є залучення представників бізнес-середовища до участі в тематичних блоках, як експертів, менторів, партнерів або кураторів напрямів. Інтеграція бізнесу у зміст онлайн-груп може реалізовуватись у таких формах:

- віртуальні зустрічі та Р&Л-сесії з фахівцями різних професій, які працюють у комерційних компаніях;
- майстер-класи, міні-лекції або воркшопи, що демонструють прикладні аспекти професійної діяльності;
- інтерактивні практикуми, під час яких учасники можуть виконати завдання, змодельовані на основі реальних кейсів з бізнес-сфери;
- менторська підтримка або наставництво в онлайн -форматі (навіть короткотермінове), що сприяє формуванню стійкої мотивації та розумінню очікувань ринку праці;
- залучення бізнесів до створення освітнього контенту (відео, подкастів, тестових симуляцій тощо), що підвищує прикладну цінність групової роботи.

Такий формат співпраці є взаємовигідним: для учнів - це живий доступ до реального світу професій і прикладів професійної реалізації, для

бізнесу - це інвестиція у формування майбутніх кадрів, соціальний імідж, розвиток корпоративної соціальної відповідальності. Більше того, участь бізнесу у профорієнтаційних онлайн-групах дозволяє зменшити розрив між світом освіти та світом праці, зробити процес професійного самовизначення молоді більш реалістичним, мотивованим та адаптивним до викликів сучасності. З методичної точки зору, залучення бізнесу до онлайн-груп потребує попередньої координації між фахівцями соціальної роботи, освітніми закладами та представниками приватного сектору, що може бути оформлено у вигляді меморандумів, партнерських угод або проєктної співпраці. Такий підхід забезпечить міжсекторальну взаємодію, що нині є однією з ключових стратегій у розвитку соціальної роботи, особливо в сфері підтримки молоді.

Паралельно з міжсекторальною взаємодією, що передбачає залучення представників бізнесу до профорієнтаційної підтримки, актуальним завданням є подальший розвиток власне методичних та технологічних інструментів, які забезпечують ефективність онлайн-груп у роботі з молоддю. На нашу думку, ключовим вектором такого вдосконалення є розширення можливостей для гнучкого, персоналізованого й емоційно залученого досвіду учасників. У цьому контексті перспективним напрямом є використання елементів гейміфікації, які здатні суттєво підвищити рівень залученості учнів, зробити процес пізнання себе більш емоційно значущим та доступним. Залучення ігрових механік дозволить не лише урізноманітнити формат взаємодії, а й зменшити рівень тривожності, підвищити інтерес до теми, активізувати пізнавальну та емоційну складову. Наприклад, можуть використовуватися:

- рольові ігри на тему вибору професії, де учасники «проживають» день фахівця певної галузі;
- онлайн-квести з пошуку власних інтересів та ресурсів; візуальні ігри на платформі, де школярі у формі вікторин і міні- завдань

знайомляться з професіями, ринком праці та власними інтересами.

Такий підхід створить емоційно залучене середовище, у якому учасники охочіше досліджують себе, діляться думками, краще запам'ятовують інформацію та легше інтегрують її у свій досвід.

Ще одним кроком у розвитку онлайн-груп як інноваційної форми профорієнтаційної підтримки є створення індивідуальних цифрових профорієнтаційних кабінетів для учнів. Такі кабінети можуть стати простором, у якому кожен учасник зберігатиме результати самодіагностики, проходження тематичних блоків, рефлексивних завдань, а також формуватиме персоналізовану «карту професійного розвитку». Завдяки цифровим інструментам учні матимуть змогу:

- відслідковувати динаміку власного професійного самовизначення у зручному онлайн-форматі;
- отримувати індивідуальні рекомендації на основі результатів діагностичних методик;
- інтегрувати результати профорієнтаційних ігор, тестів, міні - курсів, створених у межах онлайн-групи;
- зберігати власні напрацювання, мрії, плани, ресурси, з якими працювали протягом групової взаємодії;
- здійснювати комунікацію з фасилітатором або ментором;

Цей інструмент не лише посилить індивідуалізацію підтримки, а й дозволить учням більш відповідально та осмислено підійти до планування власної кар'єри, зберігаючи відчуття суб'єктності та прогресу.

Одним з найважливіших векторів розвитку онлайн-груп як інноваційної форми підтримки процесу самовизначення, ми вважаємо підвищення рівня цифрової компетентності самих фахівців, які реалізують подібні формати взаємодії з молоддю. У сучасних умовах цифровізації освіти та соціальної роботи фахівець, що супроводжує процес професійного самовизначення школярів, має бути не лише провідником

змісту, але й активним учасником цифрового середовища, у якому перебуває молодь. Це означає не просто володіння технічними навичками роботи з онлайн - платформами, а й глибоке розуміння логіки онлайн-культури, цифрових трендів і комунікаційних форматів, які близькі підліткам. Професійна діяльність у сфері онлайн-підтримки вимагає:

- вміння ефективно використовувати інтерактивні інструменти;
- орієнтування в онлайн-контенті, тобто відборі достовірної, адаптованої до вікових особливостей інформації, вміння критично її оцінювати;
- володіння етикою онлайн-взаємодії, а саме: дотримання конфіденційності, забезпечення психологічної безпеки в цифровому просторі;
- навичок фасилітації в онлайн-форматі;

Окремої уваги заслуговує питання цифрової безпеки. Фахівець має вміти не лише захистити власні дані, а й навчити цьому учасників групи. Йдеться про: ідентифікацію ризикованих онлайн-поведінкових моделей, запобігання кібербулінгу та цифровому насильству, інформування про правила безпечного користування онлайн-ресурсами, зокрема в частині захисту персональної інформації, реагування на критичні ситуації в онлайн- групах, пов'язані з деструктивним контентом або поведінкою.

Таким чином, успішна реалізація онлайн-груп вимагає не лише методичної та психологічної, а й технологічної обізнаності фахівця, а також його готовності до безперервного підвищення кваліфікації у сфері цифрової грамотності. Саме включеність фахівця у цифрові процеси, які природні для сучасної молоді, є запорукою налагодження довірливого контакту, ефективного супроводу та підвищення якості професійної підтримки школярів.

Озвучені перспективи розвитку онлайн-груп як форми підтримки професійного самовизначення старшокласників дозволяють окреслити їх як

багатовекторний, динамічний та відкритий до інновацій простір соціально - педагогічної/соціально-психологічної взаємодії. Завдяки інтеграції освітніх, соціальних, технологічних і бізнесових компонентів, онлайн - групи можуть набути не лише гнучкості у формі, а й змістової глибини, здатної адаптуватись до потреб сучасної молоді. Науково обґрунтована комплексність, індивідуалізований підхід, орієнтація на цифрову компетентність і міжсекторальне партнерство - усе це перетворює онлайн-групи на прогресивний інструмент соціальної підтримки молоді здатний не просто реагувати на соціальні виклики, а формувати нові стандарти підтримки підлітків у процесі становлення їхньої професійної ідентичності. Успішне впровадження таких форматів вимагає системного підходу, гнучкого моделювання та постійного вдосконалення, але водночас відкриває широкі можливості для переосмислення ролі соціальної роботи в цифрову епоху.

Висновки до розділу 3

У межах третього розділу нами було здійснено повноцінну апробацію розробленої програми онлайн-групи підтримки школярів, що дало змогу перейти від концептуального обґрунтування до практичного підтвердження її ефективності. Онлайн-група постала не лише як інструмент передачі інформації, а як простір діалогу, рефлексії, безпечної взаємодії та особистісного зростання учасників у процесі професійного самовизначення.

Ретельно спроектована структура програми дозволила поєднати кілька ключових векторів впливу: пізнавальний, мотиваційний, емоційно - рефлексивний і практико-орієнтований. Кожен тематичний блок логічно доповнював попередній, створюючи динамічний і водночас гнучкий маршрут для занурення старшокласників у складну, але надзвичайно важливу тему вибору власного професійного шляху.

Під час реалізації програми підтвердилася гіпотеза про важливість

неформального середовища, в якому учасники можуть не лише отримати нові знання, а й усвідомити власні інтереси, ресурси та внутрішню мотивацію. Онлайн-група продемонструвала, що якісна профорієнтація -це не стільки про поради, скільки про створення простору для самостійного висновку та формування суб'єктної позиції. Застосування цифрових платформ, інтерактивних форматів, творчих і рефлексивних завдань дозволило адаптувати процес до особливостей сучасного покоління школярів. Важливою характеристикою реалізованого формату стала його адаптивність: програма зберігала гнучкість у побудові взаємодії, що дозволяло реагувати на динаміку групових процесів, індивідуальні потреби учасників та їхню змінну мотивацію, підвищуючи загальну ефективність інтервенції.

Кількісний та якісний аналіз результатів другого етапу емпіричного дослідження підтвердив, що участь у групі сприяла не лише зростанню поінформованості, але й підсиленню внутрішньої мотивації та актуалізації реалістичних уявлень про майбутню професійну траєкторію. Спостерігається позитивна динаміка у розвитку ключових складових професійного самовизначення: когнітивної, мотиваційної та ціннісно-особистісної.

Як висновок можемо стверджувати, що запропонована онлайн-група проявила себе як сучасна, доступна та ефективна форма соціально - педагогічної підтримки, що має потенціал для масштабування як у межах освітніх закладів, так і в практиці роботи з молоддю у сфері соціальних послуг. Її гнучкість, міждисциплінарність і відповідність запитам цифрової доби дозволяють говорити про неї як про перспективний напрям у розвитку профорієнтаційної роботи та підтримки молоді в період життєвих рішень.

ВИСНОВКИ

У процесі написання магістерської роботи нами було всебічно розглянуто питання підтримки школярів у період професійного самовизначення, зокрема шляхом використання онлайн -груп як сучасної форми соціально-педагогічної та соціально-психологічної взаємодії. Послідовна логіка дослідження дозволила поєднати теоретичне осмислення теми, аналіз реального стану проблеми серед учнівської молоді та впровадження авторської практичної моделі підтримки у вигляді онлайн-групи.

На основі аналізу наукових джерел встановлено, що професійне самовизначення є одним із ключових завдань старшокласників, яке значною мірою впливає на подальший життєвий шлях особистості. У сучасних умовах цифровізації, стрімких змін на ринку праці та інформаційного перевантаження, підлітки потребують не лише поінформованості, а й підтримки в осмисленні власних цінностей, інтересів, здібностей і внутрішніх ресурсів. Онлайн-групи, як показав аналіз, мають значущий потенціал у цьому процесі, вони забезпечують поєднання просвітницької, емоційно-рефлексивної та соціально підтримувальної функцій у гнучкому й доступному форматі.

Емпіричне дослідження дало змогу глибше зрозуміти реальні труднощі та запити учнівської молоді, пов'язані з професійним самовизначенням. Виявлено недостатній рівень поінформованості, низький рівень участі у профорієнтаційних заходах, водночас - високий інтерес до теми майбутнього й готовність залучатися до підтримувальних програм. У відповідь на це було розроблено авторську програму онлайн-групи, що інтегрувала елементи самопізнання, інформування, мотивації та планування кар'єрного шляху.

Апробація програми в реальних умовах роботи з учнівською

молоддю підтвердила її ефективність: учасники демонстрували зростання

поінформованості, активізацію рефлексії, поглиблення інтересу до власного розвитку, зміцнення внутрішньої мотивації та формування суб'єктної позиції у виборі професії. Онлайн-група стала не просто інструментом передачі інформації, а динамічним простором для особистісного зростання та підтримки, адаптованим до потреб і ритму сучасної молоді.

Отже, результати дослідження дозволяють стверджувати, що онлайн - група є ефективним, гнучким та перспективним інструментом підтримки старшокласників на важливому етапі формування. Вона поєднує сучасні цифрові формати зі спрямуванням на розвиток особистісного потенціалу школярів, відкриваючи нові можливості, відкриваючи нові можливості для реалізації профорієнтаційної роботи в освітньому просторі та в практиці соціальної сфери загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балева Т., Васильєва О. Теоретичний аналіз кар'єри в психологічних джерелах // Collection of Scientific Papers «SCIENTIA». 2023. (October 6, 2023; Valencia, Spain). С. 72-74. Режим доступу: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1235>
2. Бідна Т. О. Сучасний стан та проблеми профорієнтації молоді. *Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих учених та студентів (м. Умань, 18 листопада 2021 р.)* / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Центральноукраїнський національний технічний університет, Миколаївський національний аграрний університет. Умань, 2021. С. 21-26.
3. Білецький О. П. Інтеграція цифрових технологій у соціальну роботу: виклики та перспективи // Публічне управління та соціальна робота. 2024. № 1. С. 38-42. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2024-1-6>. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/soc>
4. Боднар А. Я., Макаренко Н. Г. Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення // Психологічні науки. 2014. С. 32-37.
5. Васильєва М. П., Романова І. А. Практики надання соціальних послуг у дистанційному режимі // Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Сер. : Педагогіка і психологія. Педагогічні науки. 2021. № 2 (22). С. 50-56.
6. Вороніна Г. Р. Career guidance innovations in the educational process. Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листопада 2021 р.). Івано-Франківськ : НАІР, 2021. С. 55-58.
7. Гончарова І. П. Використання цифрових технологій для ефективного впровадження профорієнтаційних програм // Сучасні моделі професійної освіти і навчання як джерело інноваційних трансформацій та

механізм інтеграції до європейського та світового економічного простору : матеріали наук.-практ. конф. (м. Львів, 2021 р.). - Львів : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2021. С. 32-38.

8. Зав'ялов Д. І. Використання цифрових інструментів в умовах воєнного часу / Д. І. Зав'ялов // *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу* : зб. тез доп. ІУ Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та молодих учених (13-14 квітня 2023 р., м. Запоріжжя). - Запоріжжя : Хортицька нац. навч.-реабілітац. акад., 2023.

9. Закатнов Д. О. Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення : монографія; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. — Київ : Пед. думка, 2012. — 232 с. — ISBN 978-966-644-253-9.

10. Коритько А. С. Адаптація методів профорієнтації до потреб та інтересів сучасної молоді: виклики та можливості // *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXXI Каришинські читання): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 30-31 травня 2024 р.)* / за заг. ред. [організаторів]. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. С. 92.

11. Литвиненко І. В., Моравська А. О. Профорієнтація молоді як шлях до успішної кар'єри // *Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України* : зб. матеріалів Всеукр. круглого столу з міжнар. участю (Київ, 29 жовтня 2019 р.) / КНУБА. - Київ, 2019. - С. 215-219.

12. Милосердова І. О. Соціально-педагогічна робота щодо професійного самовизначення старшокласників : кваліфікаційна магістерська робота / І. О. Милосердова ; наук. кер. Т. Г. Соловійова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя, 2020. - 121 с.

13. Немченко К. В. Проблема професійного самовизначення

учнівської молоді // *Філософські обрії сьогодення* : зб. тез за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 19 листоп. 2020 р.) / Херсон. держ. аграрно-екон. ун-т. - Херсон : ХДАЕУ, 2020. - С. 89-91.

14. Отрощенко Н.Л. Соціально-педагогічний аспект у профорієнтаційній роботі загальноосвітньої школи // *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* - 2017. - №7. - С. 154-162.

15. Петриченко Л. Професійне самовизначення особистості як психолого-педагогічна проблема // *Освіта. Інноватика. Практика.* — 2023. — Т. 11, № 5. — С. 52-58. — DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i5-008.

16. Піонтківська О. Г., Полівко Л. Ю. «Використання VR-технологій у побудові інноваційного освітнього простору під час дистанційного навчання у ЗВО». Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження, 22-23 квітня 2021 р.: Матеріали ХХІІІ Міжнародної конференції молодих науковців / За ред. І. В. Данилюка, С. Ю. Пащенко. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. С. 226-229.

17. Полівко Л. Ю., Лялюк Д. «Інтерактивна платформа як засіб розвитку молодіжної роботи в Україні». Наука, освіта, технології і суспільство в умовах глобалізації: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Біла Церква, 10 червня 2023 р.): у 2 ч. Біла Церква: ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С. 39-40.

18. Полівко Л. Ю., Рогаль Н. І. «Сучасна соціальна робота: про що вона і для кого». Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 березня 2021 року, Київ) / за ред. Ю. М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. С. 158-160.

19. Попов О. А. Використання цифрових інструментів у соціальній роботі з молоддю. Соціальна педагогіка: теорія та практика. - 2024. - № 2. - С. 125-130. DOI: 10.12958/1817-3764-2024-2-125-130.

20. Рапун К. В., Василенко О. М. Професійне самовизначення старшокласників як психолого-педагогічна проблема // *Науковий пошук молодих дослідників : зб. наук. пр. студентів* / за ред. О. Л. Караман ; ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». - 2022. - № 2. - С. 163-168.

21. Сметаняк В. Психологічні особливості ціннісного самовизначення особистості у ранній юності. Психологія особистості. - 2012. - № 1. - С. 177-183. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/По_2012_1_21.

22. Сухомовський О. Г. Розвиток системи профорієнтації в Україні : кваліфікаційна магістерська робота; наук. керівник Н. С. Якимова ; Донецький національний університет імені Василя Стуса. - Вінниця, 2020. - 87 с.

23. Титаренко І. О., Шилова Є. Соціальна робота з молоддю в умовах поширення соціальних інтернет-мереж // *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* - 2012. - Вип. 2(14). - С. 127-131.

24. Чорна І. М., Чернишова С. С. Професійне самовизначення старшокласників у призмі діяльності шкільного психолога // *Світ наукових досліджень. Вип. 24* : матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 21-22 листопада 2023 р.) / за ред. О. Патряк та ін. - Тернопіль : ФО-П Шпак В. Б., 2023. - С. 210-212.

25. Шулюк Н. І. Досвід профільної орієнтації на основі спеціалізованих онлайн-ресурсів // *Наукові студії із соціальної та політичної психології.* - 2023. - Вип. 47 (50). - С. 252-259.

26. Яцишин А. В., Коваленко В. В. Використання електронних соціальних мереж для роботи з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами // *Освіта та розвиток обдарованої особистості.* - 2015. - № 8 (39). - С. 32-38.

27. Благодійний фонд «Школа майбутнього». URL:

<https://futureschool.com.ua/>

28. Всеукраїнський проєкт з профорієнтації та побудови кар'єри.

URL: <https://hryoutest.in.ua/>

29. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т.

Елерса.

Stud.

URL:

https://stud.com.ua/17007/menedzhment/metodika_diaagnostiki_osobistosti_motivatsiyu_uspihu_ellersa

30. Платформа масових відкритих онлайн-курсів «Prometheus».

URL: <https://prometheus.org.ua/>

31. Тест Голланда на визначення професійного типу особистості.

EzTests.xyz. URL: https://www.eztests.xyz/tests/professional_holland/

32. Mylrea M. F., Sen Gupta T., Glass B. D. Developing Professional Identity in Undergraduate Pharmacy Students: A Role for Self-Determination Theory // *Pharmacy*. - 2017. - Vol. 5, No. 2. - Article 16. - DOI: 10.3390/pharmacy5020016.

33. Google Jamboard is winding down - Jamboard Help. URL:

<https://support.google.com/jamboard/answer/14084927>

34. Join a game of kahoot | Kahoot!. URL: <https://kahoot.it/>

35. Zoom. URL: <https://zoom.us/ru/signin#/login>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Анкета

Добрий

день!

Мене звати Марія. Я є студенткою факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Наразі я проводжу дослідження в межах підготовки магістерської роботи, присвячене вивченню процесу професійного самовизначення учнів старших класів.

Будь ласка, дайте відповіді на запитання анкети. Важливо знати, що у цьому опитуванні немає правильних чи неправильних відповідей, для мене цінною є Ваша особиста думка. Усі відповіді є анонімними і будуть використані виключно в узагальненому вигляді для наукових цілей. Прошу Вас бути щирими у відповідях. Ваша участь дуже важлива для успішного проведення дослідження!

Дякую за співпрацю!

1. Ваш вік:

o 14 років

o 15 років

o 16 років

o 17 років

o 18 років

2. Ваш клас:

o 9 клас

o 10 клас

o 11 клас

3. Чи брали Ви участь у профорієнтаційних заходах?
- o Так, у межах школи
 - o Так, поза межами школи
 - o Ні
4. Якщо так, будь ласка, вкажіть, у яких саме заходах Ви брали участь:
5. Чи відчуваєте Ви, що маєте достатньо інформації для усвідомленого вибору майбутньої професії?
- o Так, інформації достатньо
 - o Частково, потребую додаткових знань
 - o Ні, інформації недостатньо
6. Чи замислювалися Ви вже над вибором майбутньої професії?
- o Так, маю чітке уявлення
 - o Так, але ще сумніваюся
 - o Ні, ще не замислювався(лась)
7. Назвіть професію або сферу діяльності, яку Ви розглядаєте для себе:
8. Що найбільше впливає на Ваш вибір професії?
(можна обрати декілька варіантів)
- o Інтерес до сфери діяльності
 - o Поради батьків або знайомих
 - o Можливість отримання високого доходу
 - o Престиж професії
 - o Стабільність працевлаштування
 - o Інше (укажіть) _____

9. Якими джерелами інформації про професії Ви користуєтеся найчастіше?

10. Оцініть рівень своєї впевненості у правильності майбутнього професійного вибору:

- Повністю впевнений(а)
- Скоріше впевнений(а)
- Сумніваюся
- Важко сказати

11. Чи плануєте Ви звертатися за допомогою до фахівців (кар'єрних консультантів, психологів, соціальних педагогів) для визначення свого професійного шляху?

- Так
- Ні
- Ще не вирішив(ла)

12. На Вашу думку, що могло б допомогти Вам у професійному самовизначенні?

Додаткові запитання для учасників онлайн-групи (на другому етапі дослідження):

13. Чи отримали Ви нову корисну інформацію під час участі в онлайн-групі підтримки?

- Так

- o Частково
- o Ні - 0 осіб

14. Що саме було для Вас найкориснішим у роботі групи?

ДОДАТОК Б

Опитувальник професійної спрямованості особистості

Дж. Голланда

Вам пропонується 43 пари професій, в кожній парі Ви повинні вибрати одну: найбільш бажану.

1. ☐ Автомеханік	☐ Голова адміністрації
☐ Авіаконструктор	12. ☐ Консультант
2. ☐ Єгер	☐ Драматург
☐ Інтерв'юер	13. ☐ Фінансовий радник
3. ☐ Кондитер	☐ Директор фірми
☐ Начальник відділу	4. ☐ Пасічник
11. ☐ Священки	☐ Адміністратор

- 5. Радіооператор
- Актор
- 6. Астроном
- Гід-екскурсовод
- 7. Бактеріолог
- Коректор текстів
- 8. Зоолог
- Брокер
- 9. Мінеролог
- Актор цирку
- 10. Гувернантка
- Працівник архіву
- 14. Шифрувальник
- Мистецтвознавець
- 15. Директор магазину
- Композитор
- 16. Гірничий інженер
- Біофізик
- 17. Тваринник
- Репетитор
- 18. Маляр
- Упорядник каталогів
- 19. Мисливствознавець
- Директор ринку
- 20. Електротехнік
- Карикатурист

- 21. Біолог
- Сімейний лікар
- 22. Вірусолог
- Контролер-касир
- 23. Генетик
- Менеджер
- 24. Гідробіолог
- Письменник
- 25. Вихователь дитячого садка
- Кресляр
- 26. Інструктор з плавання
- Начальник відділу збуту
- 31. Машиніст
- Інженер -дослідник
- 32. Кравець
- Консультант служби знайомств
- 33. Рульовий -моторист
- Реєстратор
- 34. Штукатур
- Підприємець
- 35. Садівник
- Танцюрист
- 36. Редактор наук. журналу
- Вчитель
- 27. Медсестра/медбрат
- Модель

28. о Складач текстів	39. о Вчений -теоретик
о Оптовий торговець	о Художник з інтер'єру
29. о Переписувач нот	40. о Викладач іноземних мов
о Музичний аранжувальник	о Контролер якості продукції
30. о Виконроб	41. о Фізіотерапевт
о Музикант	о Менеджер по закупці
37. о Фізик-теоретик	42. о Соціальний працівник
о Копіювальник креслень	о Художник-мультиплікатор
38. о Іхтіолог	43. о Продюсер телебачення
о Банкір	о Режисер

ДОДАТОК В

Тест на мотивацію до досягнення успіху Т. Елерса

Вам буде запропонований 41 питання, на кожен з яких дайте відповідь "так" або "ні".

1. Якщо між двома варіантами є вибір, його краще зробити швидше, ніж відкладати на потім.
2. Якщо помічаю, що не можу на всі 100% виконати завдання, я легко дратуюся.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я ставлю на карту все.
4. Якщо виникає проблемна ситуація, найчастіше я приймаю рішення одним з останніх.
5. Якщо два дні поспіль у мене немає справи, я втрачаю спокій.
6. У деякі дні мої успіхи нижче середніх.
7. Я більш вимогливий до себе, ніж до інших.
8. Я доброзичливіший за інших.
9. Якщо я відмовляюся від складного завдання, згодом суворо засуджую

себе, бо знаю, що в ньому я домігся б успіху.

10. У процесі роботи я потребую невеликі паузи для відпочинку.
11. Старанність - це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в роботі не завжди однакові.
13. Інша робота приваблює мене більше тієї, якої я зайнятий.
14. Осуд стимулює мене сильніше похвали.
15. Знаю, що колеги вважають мене діловою людиною.
16. Подолання перешкод сприяє тому, що мої рішення стають більш категоричними.
17. На моєму честолюбстві легко зіграти.
18. Якщо я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.
19. Виконуючи роботу, я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю на завтра те, що повинен зробити сьогодні.
21. Потрібно покладатися тільки на самого себе.
22. У житті небагато речей важливіше грошей.
23. Якщо мені треба буде виконати важливе завдання, я ніколи не думаю ні про що інше.
24. Я менш честолюбний, ніж багато інших.
25. Наприкінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.
26. Якщо я розташований до роботи, роблю її краще і більш кваліфіковано, ніж інші.
27. Мені простіше і легше спілкуватися з людьми, здатними наполегливо працювати.
28. Коли у мене немає роботи, мені не по собі.
29. Відповідальну роботу мені доводиться виконувати частіше за інших.
30. Якщо мені доводиться приймати рішення, намагаюся робити це якомога краще.
31. Іноді друзі вважають мене ледачим.
32. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від колег.

33. Протидіяти волі керівника безглуздо.
34. Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.
35. Якщо у мене щось не ладиться, я стаю нетерплячим.
36. Зазвичай я звертаю мало уваги на свої досягнення.
37. Якщо я працюю разом з іншими, моя робота більш результативна, ніж у інших.
38. Не доводжу до кінця багато, за що беруся.
39. Заздрю людям, які не завантажені роботою.
40. Не заздрю тим, хто прагне до влади.
41. Якщо я впевнений, що стою на правильному шляху, для доведення своєї правоти піду на крайні заходи.

ДОДАТОК Г

Правила групової взаємодії, окреслені учасниками онлайн-групи підтримки процесу професійного самовизначення

ДОДАТОК Д

Онлайн-взаємодія у групі на третьому блоці функціонування

ХД» Онлайн-група (професійне...

16 учасників, 2 в мережі

В

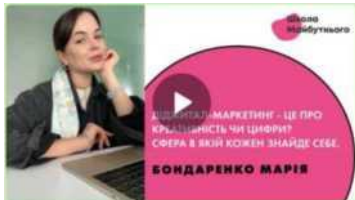
b—S

Надсилаю відео про діджитал-маркетинг.

В списку «наживо», можна також знайти інші корисні відео від представників та представниць професій, які ми згадували при обговоренні

<https://www.youtube.com/live/L4fqYVn6TV0?si=fnDUYrxCkKqUIReQ>

Діджитал-маркетинг - це про креатив чи цифри? Сфера, в якій кожен знайде себе
На зустрічі Марія розповість: V Як знайти свій підхід до роботи у діджитал-сфері
V Чи потрібно бути генієм креативу чи аналітики, щоб досягти успіху
V Кому підходить діджитал-маркетинг

Ця лекція точно стане джерелом інсайтів і мотивації для вашого кар'єрного розвитку

21:с

ДОДАТОК Е

Онлайн-взаємодія у групі на четвертому блоці функціонування

Онлайн-група (професійне... 16 учасників

Fedir

Моє ідеальне робоче місце: це простір, де немає тиску й обмежень. Там багато світла, теплі кольори на стінах і великі вікна, крізь які видно небо чи зелень дерев. Я б хотів, щоб поруч було багато матеріалів для творчості — фарби, блокноти, музичні інструменти, ноутбук із хорошими навушниками. Все мало б бути легкодоступним, щоб ідеї одразу можна було втілювати в життя. У цьому місці немає жорсткого графіка — я працюю тоді, коли відчуваю натхнення. Мій стіл — великий, із безліччю місця для замальовок і нотаток. Атмосфера навколо — легка, надихаюча, без шуму й хаосу, але якщо хочеться — можна слухати музику або влаштовувати брейншторми з однодумцями. Тут усі підтримують твої ідеї, навіть найшаленіші, і допомагають розвивати їх.

Ідеальне робоче місце для мене — це місце свободи, де я можу бути собою, творити щось нове і не боятися ПОМИЛОК - Ц

ДОДАТОК Є

**Залучення учасників онлайн-групи до профорієнтаційного
заходу «КНУ Ехро -2024»**

